

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Martin Šedivý

POSTAVENÍ TŘETÍCH STRAN V
MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽI

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Katedra: Obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 6. prosince 2015

OBSAH

ÚVOD	1
1 UŽITÍ POJMU TŘETÍ STRANA V MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽI	3
1.1. POJEM TŘETÍ STRANA V MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽI V ŠIRŠÍM SMYSLU	4
1.1.1. <i>Vnímání třetích stran v rámci upravené Ulpianovy zájmové teorie</i>	4
1.1.2. <i>Pojem třetí strany v různých fázích řízení</i>	5
1.1.3. <i>Dělení třetích stran z pohledu práva soukromého a práva veřejného</i>	7
1.2. POJEM TŘETÍ STRANA V MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽI V UŽŠÍM SMYSLU	8
2 NUTNOST REAKCE MOA NA EKONOMICKOU REALITU	12
2.1. APLIKACE SOUKROMOPRÁVNÍCH INSTITUTŮ PŘEVODU ČI PŘECHODU PRÁV A POVINNOSTÍ STRANY ROZHODČÍ SMLOUVY V REAKCI NA EKONOMICKOU REALITU	13
2.1.2. <i>Účast třetích stran stricto sensu v reakci na ekonomickou realitu</i>	14
2.2. MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽ O VÍCE STRANÁCH	15
2.2.1. <i>Vícero arbitráží majících základ ve vícero rozhodčích smluv (CME v. Železný, CME v. Česká Republika a Lauder v. Česká Republika)</i>	17
2.2.1.1. <i>Rozhodné události vedoucí k vícero arbitrážím na základě totožné skutkové události</i> ...	18
2.2.1.2. <i>Vývoj jednotlivých arbitráží</i>	19
2.2.1.3. <i>Závěry plynoucí z výše uvedených případů</i>	20
3 ZMĚNA CHARAKTERU MOA VLIVEM ÚČASTI TŘETÍCH STRAN	22
3.1. TŘÍPILÍŘOVÁ STRUKTURA MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽE	23
3.1.1. <i>Role států</i>	23
3.1.2. <i>Nadnárodní normy v mezinárodní obchodní arbitráži</i>	25
3.1.3. <i>Autonomie vůle</i>	27
3.2. VÝCHOZÍ TEORETICKÉ KONCEPCE MOA	29
3.2.1. <i>Smluvní doktrína</i>	30
3.2.2. <i>Autonomní doktrína</i>	31

3.2.3. <i>Jurisdikční doktrína</i>	32
3.3. SMÍŠENÁ TEORETICKÁ KONCEPCE V DŮSLEDKU REAKCE NA EKONOMICKOU REALITU A VÝVOJ NA POLI MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽE	34
4 POSUN VNÍMÁNÍ SOUHLASU S ARBITRÁŽÍ V DŮSLEDKU PŮSOBENÍ TŘETÍCH STRAN	37
4.1. POŽADAVEK PÍSEMNOSTI ROZHODČÍ SMLOUVY	38
4.1.1. <i>Písemnost rozhodčí smlouvy vs. podpis rozhodčí smlouvy</i>	38
4.1.2. <i>Zánik požadavku písemnosti rozhodčí smlouvy</i>	39
4.2. TEORIE UŽITÉ K DOVOZENÍ IMPLICITNÍHO SOUHLASU S ARBITRÁŽÍ.....	41
4.2.1. <i>Teorie implicitního souhlasu</i>	41
4.2.2. <i>Estoppel</i>	43
4.2.3 <i>Skupina společností</i>	45
4.2.3.1. <i>Dow Chemical vs. Iover-Saint-Gobain</i>	47
4.2.3.2. <i>Současný vývoj v rámci teorie skupiny společností</i>	48
4.3. POVĚDOMÍ O ROZHODČÍ SMLOUVĚ, JAKO ALTERNATIVA SOUHLASU S ARBITRÁŽÍ	49
4.3.1. <i>Teorie sloužící k prolomení právní osobnosti PO</i>	49
ZÁVĚR	52
SEZNAM ZKRATEK	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
UČEBNICE	55
MONOGRAFIE	55
ČESKÁ	55
ZAHRANIČNÍ	56
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	58
SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY	59
JUDIKATURA ÚSTAVNÍHO SOUDU	59
JUDIKATURA NEJVYŠŠÍHO SOUDU.....	59

JUDIKATURA ROZHODČÍHO SOUDU PŘI HK A AK ČR V PRAZE.....	59
ZAHRANIČNÍ JUDIKATURA	60
ABSTRACT	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.

ÚVOD

Téma třetích stran v mezinárodní obchodní arbitráži je přinejmenším komplikované, přesto velice aktuální a hojně diskutované. K volbě daného tématu vedlo autora několik klíčových skutečností. Tou první byla beze sporu účast v 22. ročníku mezinárodní soutěže Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot, kde se autor poprvé detailněji seznámil s problematikou účasti třetích stran v mezinárodní obchodní arbitráži. Další skutečností byl prvek originality v českém akademickém prostředí a tou poslední obsahová náročnost úlohy třetích stran, jež před autora položila výzvu k jejímu pokoření.

Původní autorova představa o podobě diplomové práce stavěla na konstrukci práce profesora Brekoulakise a knihy *Third Parties in International Commercial Arbitration*. Cílem bylo vymezení teorií umožňujících účast třetích stran v arbitráži, zpracování rozhodného práva a následné porovnání české a světové judikatury. Přitom autor pohlížel na třetí strany v mezinárodní obchodní arbitráži jako na určitou výjimku z pravidla.

Po detailním nastudování problematiky třetích stran autor dospěl k názoru, že aplikační praxe neodpovídá výchozí teoretické koncepci mezinárodní obchodní arbitráže a pojetí souhlasu s arbitráží, kdy třetí strany již nelze dále považovat za výjimku z pravidla, ale za hybatele změny podoby mezinárodní obchodní arbitráže. To v důsledku vedlo k zásadní změně koncepce celé práce.

Autor si stanovil za cíl detailně vymežit pojem třetí strana v mezinárodní obchodní arbitráži v širším a užším smyslu. Dále pak přehodnotit stávající smluvní pojetí mezinárodní obchodní arbitráže a následně zachytit posun ve vnímání souhlasu s rozhodčí smlouvou v důsledku vlivu mezinárodního obchodu a aplikační praxe.

Důsledkem činnosti autora by tak mělo vzniknout výchozí teoretické pojetí mezinárodní obchodní arbitráže a souhlasu s rozhodčí smlouvou, které by odpovídalo současné rozhodovací praxi a zároveň potřebám mezinárodního obchodu. Díky tomu lze přehodnotit názor na úlohu třetích stran, které již nelze považovat za pouhou výjimku z

pravidla. Toto vymezení pak umožní nový pohled na problematiku třetích stran jednotlivým arbitrům v rámci aplikační praxe a soudcům národních soudů s ohledem na vymezení jejich role při uznání či výkonu rozhodčího nálezů, jenž je spojen s problematikou třetích stran

1 Užití pojmu třetí strana v mezinárodní obchodní arbitráži

Pojem třetí strana je v odborné literatuře běžně užíván.¹ Jeho vymezení je však přinejmenším nelehké. Na problematiku třetích stran lze nahlížet z více úhlů pohledu a je nezbytné daný pojem řádně vymežit v rámci právní jistoty a také s ohledem na ustálení terminologie. I když s pojmem třetí strana jednotliví autoři pracují, chybí hlubší studie či úvaha zabývající se jeho významem a užitím v rámci mezinárodní obchodní arbitráže, jež by pomohla pochopení pojmu “třetí strana” v souvislosti s tím, jak je v posledních letech diskutován na poli mezinárodní obchodní arbitráže.²

K problematice třetích stran je možné přistupovat v širším a užším smyslu v souvislosti s obsahovým vymezením daného pojmu. Širší smysl pojetí třetích stran se váže k celému odvětví mezinárodní obchodní arbitráže, kde lze za třetí strany označit subjekty, jež jsou odlišné od “původních” stran rozhodčí smlouvy, mají rozhodovací pravomoc ve sporu nebo jsou složkou státní moci soudní. Pojetí třetích stran v užším smyslu je běžně užíváno v pracích jednotlivých autorů v souvislosti se stranami rozhodčí smlouvy rozhodčího nálezu.³ Mnohdy se však nejedná o třetí strany stricto sensu, ale například o právní nástupce, kteří nemohou být považováni za třetí strany v pravém slova smyslu.⁴ Autorovo pojetí třetích stran v mezinárodní obchodní arbitráži v užším smyslu se liší od pojetí jednotlivých autorů, kdy označení třetí strana užívá pouze v případě aplikace teorií spojených s dovozením implicitního souhlasu s rozhodčí smlouvou anebo u teorií o dovození povědomí o rozhodčí smlouvě za aplikace teorií sloužících k prolomení právní osobnosti.

¹ VOSER, N. 50 Years of the New York Convention. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 2009, 343-350. s. ISBN 9789041132123. Shodně rovněž. BREKOULAKIS, S. Third Parties in International Commercial Arbitration, Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 2-3. ISBN 978-0-19-957208-3; a rovněž BORN, Gary. International Commercial Arbitration (First edition). Alphen ann den Rijn: Kluwer Law International, 2012. s. 1131-1137 ISBN: 978-9041127594; a rovněž NIEUWVELD, L. B. SHANNON, V. Third-party funding in International Arbitration. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, celá kniha, ISBN 978-90-411-4079-1.

² Tamtéž a rovněž BISHOP, R a Belinda MACMAHON (ed.). Multiple party actions in international arbitration. Oxford: Oxford University Press, 2009, lxxiv, 445 s. ISBN 978-0-19-955172-9.

³ BORN, Gary. op. cit. sub. 1 , s. 1131-1137.

⁴ MAKARIUS, V. Rozhodčí smlouvy v mezinárodním obchodě. prevence, plánování a řízení sporu v mezinárodním obchodě. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 49-43. ISBN 978-80-7400-295-3.

Přestože se autorovo pojetí třetích stran liší od ostatních monografií a odborných článků, lze jej považovat za krok směrem k ustálení terminologie a právní jistoty v rámci rozhodovací praxe na poli mezinárodní obchodní arbitráže, jenž usnadní uznání a výkon rozhodčího nálezů stran národních soudů.

1.1. Pojem třetí strana v mezinárodní obchodní arbitráži v širším smyslu

Pojem třetí strany je možno vnímat na poli mezinárodní obchodní arbitráže různě. Jednotliví autoři⁵ definují tento pojem v rámci svých prací, v nichž pojem samotný má často více významů a vychází z odlišných úvah jednotlivých autorů.⁶ Chybí zde širší a ucelený pohled na pojem “třetí strany”, který umožní pochopení významu daného pojmu a zároveň dopomůže ke snazší aplikaci jednotlivých teorií umožňujících účast třetích stran v mezinárodní obchodní arbitráži. V rámci terminologie je rozhodné, zdali se jedná o třetích stranách v souvislosti s jejich zájmem na řízení, rozhodčí smlouvou, smlouvou hlavní, rozhodčím řízením, rozhodčím nálezem nebo v souvislosti se subjekty ingerující do mezinárodní rozhodčí arbitráže z pozice práva veřejného (tj. stát a jeho orgány) nebo o subjektech práva soukromého.⁷

1.1.1. Vnímání třetích stran v rámci upravené Ulpianovy zájmové teorie

Jedním ze způsobů, jak lze vnímat a dále dělit subjekty mezinárodní obchodní arbitráže jako třetí strany, je s pomocí Ulpianovy upravené zájmové teorie.⁸ Rozhodným kritériem je zájem daného subjektu na věci.

Na straně jedné stojí subjekty v roli nezávislého třetího⁹, které mají pravomoc a příslušnost autoritativně rozhodovat. V dané věci je jejich zájmem nestranná činnost při

⁵ VOSER, N. op. cit. sub. 1, s. 343-350 ; BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 2-3. ; BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1131-1137 ; NIEUWVELD, L. B., SHANNON, V. op. cit. sub. 1.

⁶ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1131-1137.

⁷ MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4 , s.

⁸ Obecně je Ulpianova teorie užívána v souvislosti s dělením práva na právo veřejné a právo souromé. V daném případě se však nejedná o dělení v rámci práva veřejného a soukromého, ale o aplikaci teorie zájmu jednotlivých subjektů .

Ulpianova teorie viz: GERLOCH, A. Teorie práva. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 116. s. ISBN 978-80-7380-454-1.

⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. První část-řízení nalézací. Praha: Linde, 2014, 42. s. ISBN 978-80-7201-940-3.

nalézání práva mezi dvěma a více stranami sporu.¹⁰ Mezi tyto subjekty patří rozhodci, rozhodčí instituce a dokonce i národní soudy, jež mohou být osloveny v rámci předběžného opatření, uznání a výkonu rozhodčího nálezů anebo mohou přezkoumávat mezinárodní obchodní arbitráž v souvislosti s arbitrabilitou sporu, s veřejným pořádkem anebo závažnými procesními pochybeními.¹¹

Na straně druhé stojí třetí strany jako subjekty, které mají právní nebo věcný zájem (popř. jak právní, tak věcný zájem) v daném sporu. Mezinárodní obchodní arbitráž se přímo dotýká jejich práv anebo povinností, nemají pravomoc autoritativně rozhodovat a nevztahuje se na ně vymezení první skupiny subjektů. Přičemž je nerozhodné, zdali se v této souvislosti hovoří o třetích stranách jako o nesignatářích rozhodčí smlouvy anebo jako o třetích stranách *stricto sensu*.¹² V rámci zájmové teorie je dále možné hovořit o třetích stranách v rámci vedlejší intervence, která umožňuje účast subjektům, o jejichž právech a povinnostech se v řízení sice nerozhoduje, ale které mají právní zájem na výsledku řízení a je jim tak v roli vedlejšího intervenenta umožněna účast v daném řízení.¹³ V rámci mezinárodní obchodní arbitráže lze hovořit o vedlejším účastenství jako o “joindru”.¹⁴

1.1.2. Pojem třetí strany v různých fázích řízení

Dalším způsobem, jak lze vnímat a dále dělit pojem třetí strany jako subjektu mezinárodní obchodní arbitráže, je s ohledem na jednotlivé fáze arbitrážního řízení.

První fází je období před zahájením arbitrážního řízení. Jedná se o období od okamžiku, kdy spolu strany začnou závazně jednat, do data doručení návrhu na zahájení arbitrážního řízení, tj. podání žaloby arbitru či arbitrážní instituci.¹⁵ Rozhodné jsou zde

¹⁰ LISSE, L. Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře ústavního soudu [online]. epravo.cz [online]. 2011 [cit. 22. 10. 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-nove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html>.

¹¹ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolter Kluwer, 2008, 221-240. s. ISBN 978-80-7357-324-9.

¹² BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 2.

¹³ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. op. cit. sub. 8, s. 147-148.

¹⁴ VOŠER, N. op. cit. sub. 1, s. 342-350.

¹⁵ MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 112.

otázky týkající se rozhodčí smlouvy, popřípadě smlouvy hlavní, tj. především otázky spojené se vznikem a platným uzavřením rozhodčí smlouvy.

Rozhodčí smlouva je zdánlivě jednoduché ujednání stran smlouvy, které přesunuje rozhodovací pravomoc na arbitra nebo stálou arbitrážní instituci a zavazuje pouze její smluvní strany.¹⁶ V kontextu rozhodčí smlouvy se hovoří o třetí straně jako o “straně, jež selhala při podpisu rozhodčí smlouvy, a přesto je jí vázána.”¹⁷ Ve stejném kontextu se také užívá pojem nesignatář rozhodčí smlouvy¹⁸, i když se nejedná o synonyma a jde tak o chybné užití daného pojmu.¹⁹ Rozhodčí smlouva se může vyskytnout ve dvou podobách. Prvou je rozhodčí smlouva jako samostatný smluvní dokument, který musí splňovat všechny znaky smlouvy, a druhou je rozhodčí doložka ve smlouvě hlavní, jež i přes svou autonomii na smlouvě hlavní částečně sdílí její osud.²⁰ Dalšími subjekty v postavení třetích stran mohou být v této fázi do zahájení rozhodčího řízení soudy, na něž se mohou obracet strany v souvislosti rozhodčí smlouvou, smlouvou hlavní v rámci otázky případné arbitrability sporu, platnosti smlouvy či předběžného opatření.

Druhou fází je samotné rozhodčí řízení, jež je řízením nalézacím, sporným²¹ s reparační funkcí. Charakter řízení vyžaduje účast dvou a více účastníků, již se řízení účastní v roli žalobce anebo žalovaného a jsou stranami rozhodčího řízení ve formálním (procesním) slova smyslu.²² “Rozhodčí řízení se zpravidla zahajuje podáním (doručením) žaloby druhé straně, rozhodci nebo rozhodčímu soudu, přičemž takové právní jednání má stejné právní účiny jako podání žaloby státnímu soudu.”²³ Arbitrážní řízení končí vydáním nálezu nebo usnesení v případech, kdy se (rozhodčí) nález nevydává.²⁴ O třetí straně, ve fázi řízení před arbitrem, arbitry či arbitrážní institucí, se hovoří v případě, kdy se jedna ze stran arbitrážního řízení dožaduje účasti dalšího

¹⁶ Včetně třetích stran dle autorova vymezení.

¹⁷ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 2.

¹⁸ Tamtéž. Shodně rovněž. ; BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1137-1141.

¹⁹ Více viz kapitola 4.

²⁰ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 98-99. Shodně rovněž. BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 311-407.

²¹ LISSE, L. op. cit. sub. 10. Shodně rovněž. ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 42.

²² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. op. cit. sub. 8, s. 39-40, 128-148.

²³ RŮŘIČKA, K. Mezinárodní obchodní arbitráž. Praha: PROSPEKTRUM, 1997, 33. s. ISBN 80-7175051-4.

²⁴ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 269.

subjektu, jenž do té doby nebyl stranou sporu anebo v případě subjektu, jenž si přeje být stranou sporu a do této chvíle jím nebyl. V mezinárodní literatuře se tento jev označuje jako “joinder“ či “intervention”.²⁵ “V procesní rovině se závaznost rozhodčí smlouvy pro třetí osoby projevuje buď procesním nástupnictvím (tj. že v řízení nahrazuje účastníka jeho právní nástupce), vstupem dalšího účastníka do řízení anebo jeho přibráním.”²⁶ Dalšími subjekty, které lze v rozhodčím řízení nazvat třetí stranou, jsou arbitři, arbitrážní instituce a národní soudy ve výše zmíněné pozici nezávislého třetího.

Poslední, třetí fází je období od ukončení arbitrážního řízení. Relevantním v souvislosti s označením třetí strany je rozhodčí nález, respektive usnesení v případech, kdy se nevydává rozhodčí nález.²⁷ Označení subjektu třetí strana v souvislosti s rozhodčím nálezem je možné na základě neúčasti subjektu v arbitrážním řízení, jež vyústilo vynesemím daného rozhodčího nálezu, respektive usnesení, přičemž vztah subjektu k rozhodčí smlouvě nehraje roli, ať by se jednalo o postavení třetí strany jako nesignatáře rozhodčí smlouvy anebo třetí stranu stricto sensu.²⁸ Označení třetí strana může být užito i v případě signatáře rozhodčí smlouvy, který se z jakéhokoli důvodu neúčastnil arbitrážního řízení. Dále pak ve vztahu k arbitru, arbitrážní instituci a národnímu soudu.

1.1.3. Dělení třetích stran z pohledu práva soukromého a práva veřejného

Další možností, jak nahlížet na problematiku pojmosloví v souvislosti s třetími stranami, je v rámci dělení subjektů na subjekty práva veřejného a subjekty práva soukromého. Mohlo by se zdát, že subjekty veřejného práva (tj. především soudy a jiné státní orgány) nehrají v rámci mezinárodní obchodní arbitráže roli. Opak je pravdou.

Mezinárodní obchodní arbitráž lze vymezit jako dobrovolné postoupení řešení sporu vzniklého v rámci mezinárodního obchodního styku nezávislé třetí straně, tj. arbitrovi či arbitrážní instituci, tedy osobám soukromého práva. K postoupení řešení sporu mohlo dojít pouze na základě souhlasu stran s arbitráží, projeveném výslovně,

²⁵ VOSEK, N. op. cit. sub. 1, s. 342-367.

²⁶ MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 53.

²⁷ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 98-99.

²⁸ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 2.

implicitně anebo ve formě povědomí o rozhodčí smlouvě.²⁹ Stanovení podmínek případné arbitráže je plně v rukou stran arbitráže. V rámci rozhodčího řízení by pak neměl být prostor k pochybnostem a rozhodčí řízení by mělo být pojímáno jako soukromoprávní záležitost. Tento fakt vychází se samotné povahy rozhodčího řízení a jeho “dobrovolnosti”.³⁰

I když je povaha mezinárodní obchodní arbitráže soukromoprávní a sama o sobě je institutem sui generis, existují situace, kdy je určitá pravomoc zasáhnout do probíhající arbitráže nebo v rámci uznání či výkonu rozhodčího nálezu ze strany státu připuštěna a někdy i žádána.³¹ V takových případech by bylo možné o soudech a jiných státních institucích hovořit jako o třetích stranách, jež zasahují do soukromoprávního charakteru mezinárodní obchodní arbitráže z pozice orgánů práva veřejného. Jedná se především o situace posuzování arbitrability sporu a následné odmítnutí uznání či výkonu rozhodčího nálezu anebo jeho anulování pro rozpor s veřejným pořádkem nebo závažnými procesními pochybeními.³²

Dalších možností, jak nahlížet na pojetí “třetích stran” v mezinárodní obchodní arbitráži, je dozajista mnoho. O subjektech, které lze nazvat třetí stranou, je možné hovořit v rámci upravené Ulpianovy zájmové teorie, v souvislosti s fázemi rozhodčího řízení anebo ve vztahu k subjektům práva soukromého a veřejného. Zachycení všech úvah týkajících se třetích stran není možné a ani tato diplomová práce nebyla zamýšlena v tomto smyslu. Cílem bylo nastínit rozsah vymezení pojmu “třetí strana” z různých úhlů pohledu a vyčerpávajícím způsobem uvést subjekty, jež lze nazvat třetími stranami v mezinárodní obchodní arbitráži, a následně poukázat na nedostatečnou úpravu v rámci pojmosloví.

1.2. Pojem třetí strana v mezinárodní obchodní arbitráži v užším smyslu

²⁹ Více viz kapitola 4.

³⁰ RŮŘIČKA, K. op. cit. sub. 23, s.

³¹ Přezkum národních soudů, jako prostředek ultima ratio v rámci ochrany národního právního řádu. Více viz kapitola 4.

³² ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. , s. 221-240. Shodně rovněž. BORN, Gary. op. cit. sub. , s. 2551-2872.

Většina autorů³³ staví své teorie o třetích stranách na konsenzuální povaze rozhodčí smlouvy, definuje třetí strany jako její nesignatáře, kteří jsou danou rozhodčí smlouvou přesto vázáni³⁴, a třetí strany *stricto sensu*³⁵, jež nejsou signatáři rozhodčí smlouvy a ani s ní jinak nevyjádřili výslovný souhlas anebo třetí strany ve vztahu k rozhodčímu nálezu.

Vymezení pojmu třetí strana v mezinárodní obchodní arbitráži přesto ani v pojetí jednotlivých autorů³⁶ není jednoznačné a označení samotné se užívá i v případech, kdy se fakticky o třetí strany nejedná.³⁷ Jak se lze dobrat vymezení daného pojmu, když profesor Brekoulakis (odborník na mezinárodní obchodní arbitráž a problematiku třetích stran) ve své práci *Třetí strany v mezinárodní obchodní arbitráži* uznává chybné užití pojmu třetí strana v návaznosti na soukromoprávní instituty, s nimiž je spojen přechod (převod) práv a povinností, a vnáší tak další nejasnosti ve vymezení obsahu pojmu třetí strana.³⁸ V rámci ustálení terminologie je nezbytné dostatečně vymezit pojem třetí strany v mezinárodní obchodní arbitráži a následně jej užívat v přesně vymezených případech s ohledem na požadavek právní jistoty. Jedině tak je možné vyhnout se situaci, kdy má každý povědomí o pojmu “třetí strana”, ale zároveň není nikdo schopný jej vymezit.

Třetí stranou v mezinárodní obchodní arbitráži je subjekt, u něhož je souhlas s arbitráží dovozen na základě udělení implicitního souhlasu s rozhodčí smlouvou anebo dovozen ve formě povědomí o rozhodčí smlouvě. Dovození implicitního souhlasu s rozhodčí smlouvou je možné díky teoriím implicitního souhlasu, Estoppelu či skupiny společností (*group of companies*) a dovození povědomí o rozhodčí smlouvě díky teoriím sloužícím k prolomení právní osobnosti právnických osob (*alter ego atd.*). Více v kapitole 4.

Výše uvedené pojetí třetích stran je umožněno díky aplikaci poznatků plynoucích z rozhodovací praxe v rámci mezinárodní obchodní arbitráže a rozhodnutí

³³ VOSER, N. op. cit. sub. 1, s.342-360. Shodně rovněž. BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 2-3. Shodně rovněž. BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1131-1137.

³⁴ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1133.

³⁵ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. ,1 s. 2.

³⁶ Op. cit. sub 33. Rovněž také. NIEUWVELD, L. B., SHANNON, V. op. cit. sub. 1.

³⁷ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s.27.-97.

³⁸ Tamtéž.

jednotlivých soudů s ohledem na promítnutí ekonomické reality do rozhodnutí jednotlivých arbitrážů. V důsledku výše zmíněných poznatků je možné nové teoretické vymezení mezinárodní obchodní arbitráže a souhlasu s arbitráží v reakci na potřeby mezinárodního obchodu, kdy je autorem spatřován základní kámen arbitráže v akcesorickém vztahu mezinárodního obchodu a mezinárodní obchodní arbitráže, na rozdíl od předchozího převládajícího názoru označující souhlas s arbitráží za základní stavební kámen.

Koho tedy lze považovat za třetí stranu v souvislosti s mezinárodní obchodní arbitráží v rámci pojetí diplomové práce. Jedná se o subjekt, jenž je odlišný od strany rozhodčí smlouvy, která s ní udělila výslovný souhlas. V kontextu rozhodčí smlouvy se hovoří o třetí straně jako o “straně, jež selhala při podpisu rozhodčí smlouvy a přesto je jí vázána.”³⁹ Ve stejném kontextu se také užívá pojem nesignatář rozhodčí smlouvy⁴⁰, přičemž označení nesignatáře rozhodčí smlouvy není přesné. Existují situace, kdy strana rozhodčí smlouvy udělila výslovný souhlas s arbitráží, a přesto není jejím signatářem, tím pádem nemůže být považována za třetí stranu.

Jedná se o situace uplatnění soukromoprávních institutů, s nimiž je spojen převod (přechod) práv a povinností.⁴¹ Jmenovitě se jedná o postoupení smlouvy a jiné formy právního nástupnictví, tj. například přechod práv a povinností spojených s nákladním listem, subrogaci, fúzi, převod (přechod) dluhu či dědění.⁴² Dále se jedná o závaznost smlouvy sjednané v zastoupení při výslovném, zjevném či zdánlivém jednatelství⁴³, otázku vázanosti příjemce výhod plynoucích z daného právního vztahu⁴⁴, přijetí smlouvy ve formě odkazu⁴⁵, nároky stran v souvislosti s principy korporátního práva⁴⁶ a dále pak v problematice garance a jiných forem ručení.⁴⁷ Z výše uvedeného tedy plyne, že pojmy nesignatář rozhodčí smlouvy a třetí strana nelze považovat za synonyma a proto je nelze zaměňovat, i když se do značné míry překrývají.

³⁹ Tamtéž s. 2.

⁴⁰ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1137-1141.

⁴¹ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 27-97.

⁴² SCHERER, M. Three Recent Decisions of the Swiss Federal Tribunal Regarding Assignments and Transfer of Arbitration Rights.

⁴³ MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 50-51.

⁴⁴ Nisshin Shippong Co Ltd v Cleaves Co Ltd. 2003.

⁴⁵ Habas Sinai Ve Tibbi Galzar Isthisal Endusri v Someal Sal. Westlaw, 2010.

⁴⁶ ICC Interim Award case no 7337, 1996.

⁴⁷ Yeoman Credit Ltd v Lattera 1961.

Někteří autoři⁴⁸ užívají označení třetí strany v souvislosti s rozhodčím nálezem a jeho efektem na další subjekty. Jako třetí strana je označován subjekt, jenž se neúčastnil rozhodčího řízení, nehledě na skutečnost zdali se jedná o stranu (třetí stranu)⁴⁹ rozhodčí smlouvy, kdy se daný subjekt domáhá či na něj dopadá právní efekt rozhodčího nálezu.⁵⁰ Takové označení ovšem autor nepovažuje za šťastné a klade důraz k užívání pojmu třetí strany ve vztahu k implicitnímu souhlasu s arbitráží nebo povědomí o rozhodčí smlouvě, především s ohledem na ustálení užívání termínu třetí strana v mezinárodní obchodní arbitráži dle výše vymezených pravidel. To následně autor považuje za značný přínos v rámci právní jistoty a ustálení terminologie v mezinárodní obchodní arbitráži.

Za třetí stranu *stricto sensu* lze tedy označit subjekt, u něhož je souhlas s arbitráží dovozen na základě udělení implicitního souhlasu s rozhodčí smlouvou anebo dovozen ve formě povědomí o rozhodčí smlouvě. Dovození implicitního souhlasu s rozhodčí smlouvou je možné díky teoriím implicitního souhlasu, Estoppelu či skupiny společností (*group of companies*) a dovození povědomí o rozhodčí smlouvě díky teoriím umožňujícím prolomení právní osobnosti právnických osob (*alter ego* atd.).

⁴⁸ BREKOULAKIS, S. op. cit sub. 1, s. 3. 201-261.

⁴⁹ Zde užit pojem třetí strany v souvislosti na práci profesora Brekoulakise. Dané vymezení neodpovídá vymezení třetí strany v užším smyslu viz kapitola 1.

⁵⁰ BREKOULAKIS, S. op. cit sub. 1, s.

2 Nutnost reakce MOA na ekonomickou realitu

Mezinárodní obchodní arbitráž je způsobem řešení sporů, jež mají základ v mezinárodním obchodním styku mezi subjekty soukromého práva. Základem mezinárodní obchodní arbitráže je souhlas⁵¹ s postoupením řešení sporu o majetkové nároky vzniklé v rámci mezinárodního obchodu⁵² nezávislé straně, tj. arbitrovi, arbitrum potažmo arbitrážní instituci, a dále pak povědomí o rozhodčí smlouvě v případě teorií prolomení právní osobnosti.

V rámci výše uvedeného je patrný akcesorický vztah mezinárodní obchodní arbitráže a mezinárodního obchodu. Autor diplomové práce považuje, na rozdíl od ostatních autorů⁵³, daný akcesorický vztah za základní stavební kámen mezinárodní obchodní arbitráže, jež nemůže reálně existovat bez návaznosti na mezinárodní obchod. Z potřeby oddělení rozhodování sporů plynoucí z mezinárodního obchodu od jednotlivých národních soudů vzešla mezinárodní obchodní arbitráž jako efektivní alternativní způsob řešení sporů, jenž je zároveň vynutitelný na rozdíl od mediace či conciliace.⁵⁴ Mezinárodní obchodní arbitráž lze považovat za institut sui generis na poli mezinárodního práva, nicméně nelze popřít skutečnost akcesority s mezinárodním obchodem a její prvotní účel, jímž je reagovat na potřeby mezinárodního obchodu v otázce rozhodování sporů nezávisle na národních soudech. Není možné setrvávat při zastaralých dogmatech⁵⁵ mezinárodní obchodní arbitráže, jež neobstojí v dnešním rychle se měnícím prostředí mezinárodního obchodu.

Na poli mezinárodního obchodu došlo v posledních několika desetiletích k dynamickému vývoji, jehož hybatelem byl proces globalizace. Tradiční arbitrážní způsob řešení sporů, vycházející z dvoustranných mezinárodních obchodních smluv z

⁵¹ STEINGRUBER, A. M. The Mutable and Evolving Concept of 'Consent' in International Arbitration - Comparing rules, laws, treaties and types of arbitration for a better understanding of the concept of 'Consent'. Oxford University Comparative Law Forum 2 [online]. 2012 [cit. 26. 10. 2015]. Dostupné z: <http://ouclf.iuscomp.org/articles/steingruber.shtml>; Shodně rovněž. BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 211-213, 1133.

⁵² BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 3.- 4.

⁵³ BORN, Gary. International Commercial Arbitration (Second edition). Alpen ann den Rijn: Kluwer Law International, 2014, s. ISBN 9041152199.

⁵⁴ RŮŽIČKA, K. op. cit. sub. 23, v rámci celé knihy.

⁵⁵ Například, zastaralé pojetí souhlasu s arbitráží. Více viz kapitola 4.

prodeje zboží či přepravy, dnes již nemůže obstát. Příkladem je zapojení dalších odvětví mezinárodního obchodu, jež volí mezinárodní obchodní arbitráž jako alternativu řešení sporů před národními soudy. Mimo odvětví koupě zboží a přepravy je užíváno mezinárodní obchodní arbitráže v odvětvích jako bankovníctví, pojišťovnictví, developerská činnost a další.⁵⁶

Kromě zapojení dalších odvětví užívající mezinárodní obchodní arbitráž jako alternativu řešení sporů prošla výraznou změnou také struktura subjektů obchodních vztahů, tj. stran rozhodčí smlouvy. K obchodům dnes často dochází mezi nadnárodními korporacemi, které svou činnost nevykonávají prostřednictvím svých orgánů, ale v rámci dceřiných společností anebo prostřednictvím mnohých jiných složitých korporátních struktur.⁵⁷ Vztahy mezi těmito subjekty mohou mít smluvní i faktickou podobu, ať již formální či neformální. Složitá struktura výše zmíněných subjektů je následně podpořena rozličnými způsoby financování mezinárodních obchodů skrze neziskové organizace a soukromé fondy⁵⁸, offshore společnosti, investory, bankovní instituce, investiční společnosti atd. Tím pádem nejen že jsou nejasné samotné korporátní struktury jednotlivých subjektů, ale v rámci daných struktur je zakomponován složitý, nejasný a někdy až skrytý způsob financování v rámci mezinárodního obchodu.⁵⁹

2.1. Aplikace soukromoprávních institutů převodu či přechodu práv a povinností strany rozhodčí smlouvy v reakci na ekonomickou realitu

Reakcí na potřeby mezinárodního obchodu v rámci mezinárodní obchodní arbitráže je účast subjektů, které nejsou signatáři ani třetími stranami rozhodčí smlouvy a přesto jsou ji vázáni. Tato skutečnost je zapříčiněna uplatněním soukromoprávních institutů, s nimiž je spojen převod (přechod) práv a povinností.⁶⁰ Jmenovitě se jedná o postoupení smlouvy a jiné formy právního nástupnictví, tj. například přechod práv a povinností

⁵⁶ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 3.

⁵⁷ Tamtéž, s. 4.

⁵⁸ Současný příklad z jiného prostředí, ale na stejném principu. KAPLAN, T. Mayor de Blasio's Hired Guns: Private Consultants Help Shape City Hall [online]. nytimes.com [online]. 2015 [cit. 8. 11. 2015]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2015/11/05/nyregion/mayor-de-blasios-hired-guns-private-consultants-help-shape-city-hall.html?_r=0.

⁵⁹ NIEUWVELD, L. B., SHANNON, V. op. cit. sub. 1, s. 4.-5.

⁶⁰ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 27-97.

spojených s nákladním listem, subrogací, fúzí, převod (přechod) dluhu, či dědění.⁶¹ Dále se jedná o závaznost smlouvy sjednané v zastoupení při výslovném, zjevném či zdánlivém jednatelství⁶², otázku vázanosti příjemce výhod plynoucích z daného právního vztahu⁶³, přijetí smlouvy ve formě odkazu⁶⁴, nároky stran v souvislosti s principy korporátního práva⁶⁵ a dále pak v problematice garance a jiných forem ručení.⁶⁶ Zároveň může dojít k postoupení smlouvy hlavní a v souvislosti na to i smlouvy rozhodčí anebo pouze k postoupení rozhodčí smlouvy anebo pouze smlouvy hlavní v rámci principu separability.⁶⁷

Výše zmíněné instituty lze označit za první vlašťovkou přinášející změnu pojetí mezinárodní obchodní arbitráže v reakci na potřeby mezinárodního obchodu. I když se v odborné literatuře⁶⁸ v souvislosti s aplikací smluvních teorií spojených s převodem či přechodem práv a povinností hovoří o “třetích stranách” rozhodčí smlouvy, dané označení je v zásadě chybné, neboť se o třetí strany *stricto sensu* nejedná. Tyto “nové” strany nahrazují původní stranu rozhodčí smlouvy anebo k ní přistupují, v rámci čehož zaujímají postavení “původní” strany rozhodčí smlouvy, jež vyjádřily výslovný souhlas s arbitráží. I když se nejednalo o třetí strany jako takové, je zde vidět jistý posun v rámci pojetí účasti na mezinárodní obchodní arbitráži, jež pootevřel dveře třetím stranám *stricto sensu*.⁶⁹

2.1.2. Účast třetích stran *stricto sensu* v reakci na ekonomickou realitu

Užití soukromoprávních institutů umožňujících účast výše zmíněným subjektům se stalo první vlašťovkou, jež zvěstuje změnu následovanou vytvořením a následnou aplikací teorií⁷⁰, které umožňují účast třetích stran *stricto sensu* v mezinárodní obchodní arbitráži a zásadně tak prolamují její tradiční smluvní (konsenzuální) pojetí. I když praxí

⁶¹ SCHERER, M. Three Recent Decisions of the Swiss Federal Tribunal Regarding Assignments and Transfer of Arbitration Rights.

⁶² MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 50-51.

⁶³ Nisshin Shipping Co Ltd v Cleaves Co Ltd. 2003.

⁶⁴ Habas Sinai Ve Tibbi Galzar Isthisal Endusri v Someal Sal. Westlaw, 2010.

⁶⁵ ICC Interim Award case no 7337, 1996.

⁶⁶ Yeoman Credit Ltd v Lattera 1961.

⁶⁷ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 108.

⁶⁸ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 27-97.

⁶⁹ Viz kapitola 1 a autorovo pojetí pojmu třetí strana.

⁷⁰ Více viz kapitola 4.

vytvořené teorie byly v rozporu s tradičním smluvním pojetím mezinárodní obchodní arbitráže, zmírnily přílišný formalismus v souvislosti s rozhodčí smlouvou a staly se hlavním hybatelem změny pojetí mezinárodní obchodní arbitráže. Hovoříme zde o teorii implicitního souhlasu (implied consent), skupině společností (group of companies), Estoppelu, alter ego, prolomení právní osobnosti právnických osob (piercing of corporate veil) atd.⁷¹ Více v kapitole 4.

V důsledku aplikace výše zmíněných teorií, dochází k prolomení tradičního pojetí mezinárodní obchodní arbitráže jako způsobu řešení sporů plynoucích z bilaterálních smluvních závazků v rámci koupě či přepravy zboží při mezinárodním obchodu. Navíc se díky jejich aplikaci podstata mezinárodní obchodní arbitráže přesouvá ze striktně smluvní teorie na teorii smíšenou (více viz kapitola 3) a k následnému odklonu od přílišného formalismu k důrazu kladenému na obsah rozhodčí smlouvy a k širšímu pojetí souhlasu s arbitráží. Tyto otázky budou rozpracovány v následujících kapitolách.

2.2. Mezinárodní obchodní arbitráž o více stranách

Díky procesu globalizace a rozvoji mezinárodního obchodu roste počet i objem transakcí a projektů za účasti více nežli dvou subjektů z různých zemí. Tradiční pojetí mezinárodní obchodní arbitráže jako způsobu řešení sporů vycházejících z dvoustranných mezinárodních obchodních smluv z prodeje zboží či přepravy⁷² se v reakci na potřeby mezinárodního obchodu mění také. Aplikace smluvních institutů spojených s převodem či přechodem práv a povinností a následné umožnění (vynucení) účasti třetích stran v mezinárodní obchodní arbitráži má za následek zvýšený počet vícestranných arbitráží (více jak 40%)⁷³, kde hraje roli větší počet účastníků, tj. více dva a více. Zároveň nemusí mít každá arbitráž v rámci aplikace výše zmíněných institutů a teorií spojených s třetími stranami za následek řízení o více stranách.

⁷¹ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1142-1205. Shodně rovněž. BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 131-200. Shodně rovněž. MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 50-53.

⁷² BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s.3.

⁷³ VOSER, N. op. cit. sub. 1, s. 343-346.

V určitých situacích je žádoucí řešit předmětný spor v jediném řízení namísto několika souběžných či následných arbitrážních řízení. Výhody lze spatřovat v úspoře nákladů, času na řešení sporu a především v zamezení vydání několika protichůdných rozhodnutí v téže věci.⁷⁴ Vydání několika rozhodčích nálezů v téže věci může nastat v situaci několika souvisejících arbitrážních řízeních, což je naprosto nežádoucí. Dochází k podkopání důvěry v mezinárodní obchodní arbitráž v souvislosti s požadavkem předvídatelnosti práva a právní jistoty a následně klade otázku, který z rozhodčích nálezů je směrodatný, což může mít nepříznivý vliv v souvislosti s uznáním a výkonem jednotlivých rozhodčích nálezů.

Příčina konání arbitráže o více stranách má základ ve sporu vzniklém z vícestranné smlouvy, tedy ze smlouvy uzavřené mezi více než dvěma stranami anebo ve sporu plynoucím z několika smluv uzavřených mezi více jak dvěma osobami, jež spolu navzájem souvisí. Příkladem je smlouva mezi objednatelem a zhotovitelem a zhotovitelem a jeho subdodavatelem, jež je typická pro developerskou činnost.⁷⁵

Z výše uvedeného plyne potřeba vypořádat se s požadavkem koncentrace sporů v jediné řízení v mezinárodní obchodní arbitráži, jež je například reflektována v úpravách pravidel renomovaných arbitrážních institucí⁷⁶, které nově upravují řízení v situaci vícestranných arbitráží. Možnost konání koncentrovaného řízení vyplývá ze současného pojetí mezinárodní obchodní arbitráže jako institutu sui generis mající základ v třipilířové struktuře při smíšeném pojetí výchozí teoretické koncepce, kde je základní stavební kámen spatřován v akcesoritě mezinárodního obchodu a mezinárodní arbitráže

Díky novému teoretickému pojetí mezinárodní obchodní arbitráže lze v souvislosti s analogií mezi civilním procesním právem a mezinárodní obchodní arbitráží⁷⁷ hovořit o několika formách řízení o více subjektech. Dle § 90 OSŘ jsou účastníky každého sporného řízení žalobce a žalovaný, kteří se také někdy označují strana žalující a žalovaná. Zároveň je častá účast dalších subjektů na straně jedné či

⁷⁴ MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 54.

⁷⁵ McBro Planning and Development v Triangle Electronic Construction.

⁷⁶ MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 54.

⁷⁷ LISSE, L. op. cit. sub. 10. Shodně rovněž. Nordsee v. Reederei. Evropský soudní Dvůr (ESD). rozhodnutí číslo 102/81.

druhé, popřípadě na obou stranách, kdy jednotlivé způsoby účasti mohou mít formu přistoupení dalšího účastníka, záměna účastníků, procesní nástupnictví, společenství účastníků, vedlejší intervence či hlavní intervence.⁷⁸

I když je otázka konání arbitráže o více stranách mající základ ve sporu vzniklém z vícestranné smlouvy, tedy ze smlouvy uzavřené mezi více než dvěma stranami anebo ve sporu plynoucím z několika smluv uzavřených mezi více jak dvěma osobami, jež spolu navzájem souvisí, složitá, je možným a často žádoucím jevem v souvislosti s novým pojetím mezinárodní obchodní arbitráže, analogií s civilním procesním právem za součinnosti jednotlivých arbitrážních institucí, jež se dané situaci přizpůsobily změnou svých institucionálních pravidel.

Nicméně nově vyvstává otázka v souvislosti s řízením o více účastnících. Ta otázka zní: lze hovořit o jediném řízení v souvislosti s vícero subjekty za současné existence vícero rozhodčích smluv, kdy předmětný spor vyplývá ze stejného skutkového základu, anebo je v takové situaci jediné řízení nemožné? Není-li, vyvstává další otázka: je možné v takovém případě aplikovat právní efekt rozhodčího nálezu (the legal effect of arbitral award)?⁷⁹

2.2.1. Vícero arbitráží majících základ ve vícero rozhodčích smluv (CME v. Železný, CME v. Česká Republika a Lauder v. Česká Republika)

Krátce po sametové revoluci uzavřela Česká republika několik smluv o ochraně investic (Bilateral Investment treaties - BIT) s úmyslem zajištění stabilního prostředí pro zahraniční investory a ochrany jejich investic v nově vzniklé postkomunistické zemi. Mezi jinými byly smlouvy o ochraně investic uzavřeny mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými a Českou republikou a Nizozemím.⁸⁰

V roce 1992 byla založena česká obchodní korporace Central European Television 21 (CET 21), jež usilovala o získání televizní vysílací licence. CET 21

⁷⁸ W WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. op. cit sub. 8, s. 143-148.

⁷⁹ BREKOULAKIS, S. op. cit sub. 1, s. 237-269.

⁸⁰ ŠEDIVÝ, M. The relevance and impact of CME v. Czech Republic and Lauder v. Czech Republic arbitrations in International Investment Law. Groningen: University of Groningen, 2014. K nahlédnutí v archivech Univerzity of Groningen.

navázala spolupráci s německou investiční společností Central European Development Corporation (CEDC), která byla fakticky ovládána Rolandem Stevenem Lauderem (většinový akcionář, občan USA). Ze společnosti CEDC se následně vyčlenila společnost Central European Media (CME) se sídlem v Nizozemí za účelem samostatné správy mediálních aktivit, které dříve spadaly pod investiční společnost CEDC jako celek. Investiční společnost CEDC a společnost CET 21 společně založily nový podnik ČNTS (Česká nezávislá televizní společnost), ve které se CEDC/CME podílela 75% a CET 21 25%, jež byly financovány prostřednictvím České spořitelny. Ředitelem nově vzniklé společnosti ČNTS, stejně jako CET 21, se stal Vladimír Železný (občan České republiky). V roce 1999 byl pan Železný odvolán ze své pozice v ČNTS a následně CET 21 v čele s panem Železným ukončila smlouvu s ČNTS, což mělo pro ČNTS fatální následky, neboť držitelem vysílací licence byla společnost CET 21.⁸¹

2.2.1.1. Rozhodné události vedoucí k víceru arbitrážím na základě totožné skutkové události

Vypovězení předmětné smlouvy bylo možné díky diskutabilnímu jednání všech zainteresovaných osob, kdy se investiční společnost CEDC potažmo CME snažila získat rozhodující počet hlasů a jednoznačně tak ovládnout nově vzniklou společnost ČNTS ve spolupráci se Železným. CME usilovala o navýšení svého podílu na 99% ze stávajících 66% ve společnosti ČNTS, což by jí umožnilo absolutní vládu nad společností, v níž v určitých otázkách hlasování bylo vyžadováno 90% kvorum.

K dosažení ovládnutí posloužilo zrušení licenční podmínky číslo 17, která zněla: "jakékoli změny právnické osoby, která je držitelem licence, skladby kapitálu investorů vedoucí ke změně kontroly nad jejich činností a ustanovení společenské smlouvy mezi držitelem licence a investory předloží předem ke schválení Radě. Tato společenská smlouva je součástí podmínek licence. Účastníky této společenské smlouvy jsou držitel licence, CEDC a Česká spořitelna, a to v rozsahu a za podmínek stanovených touto společenskou smlouvou."⁸² Výše zmíněná podmínka číslo 17 měla ochranný charakter, kdy jakákoli změna měla být předložena Radě pro televizní a rozhlasové vysílání, a byla

⁸¹ ŠMÍD, M. Nejde jenom o novu. [online]. 1997 [cit. 12. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/pril01/23nejde.html>.

⁸² Tamtéž.

zcela v souladu s výše zmíněnými úmluvami o ochraně investic. Ve snaze úplného ovládnutí ČNTS společnost CME požádala a zrušení dané ochranné podmínky v domnění brzkého ovládnutí ČNTS a následného zisku. CME skutečně po zrušení podmínky číslo 17 navýšila svůj podíl v ČNTS na 99%, nicméně to lze označit za Pyrrhovo vítězství.

CET 21 následně vypověděla smlouvu o poskytnutí vysílací licence společnosti ČNTS a vše vyústilo v řízení před Radou pro televizní a rozhlasové vysílání. Ta díky zrušené podmínce číslo 17 rozhodla ve prospěch CET jako držitele licence a zároveň uvedla, že neexistuje exkluzivní právo ČNTS na vysílací licenci CET 21.⁸³ Chybný krok společnosti CME, jímž zamýšlela absolutní ovládnutí ČNTS, tak vedlo ke zrušení vysílacích práv společností CET 21, což bylo pro ČNTS likvidační. Touha po větším profitu zapříčinila zrušení ochranných ustanovení, následné správní a soudní spory a dále pak spory vedoucí k vícero arbitrážím majících základ ve vícero rozhodčích smlouvách.

2.2.1.2. Vývoj jednotlivých arbitráží

V důsledku sledu rozhodných událostí se konaly celkem tři mezinárodní arbitráže, přičemž čtvrtou vídeňskou pan Lauder pouze hrozil.

První amsterdamská arbitráž proběhla mezi panem Železným a společností CME se sídlem v Nizozemí (jejímž 99 % vlastníkem byl pan Lauder). Spor se týkal údajné škody způsobené panem Železným společností CME. Jednalo se řízení v rámci mezinárodní obchodní arbitráže dle pravidel ICC (International Chamber of Commerce). Arbitrážní tribunál zamítl nárok společnosti CME na náhradu škody panem Železným, nicméně shledal pana Železného odpovědným za porušení konkurenční doložky.⁸⁴

V dalším řízení v rámci mezinárodní investiční arbitráže v Londýně mezi panem Lauderem a Českou republikou, plynoucím z úmluvy mezi Spojenými státy americkými

⁸³ ŠEDIVÝ, M. op. cit. sub. 80, s. 1-7.

⁸⁴ ŠEDIVÝ, M. op. cit. sub. 84, s. 3-13.

a Českou republikou o ochraně investic, se jednalo o stejný spor, jako v rámci amsterdamské arbitráže, nicméně se vyměnily subjekty na straně žalované a žalobce. Zde se pan Lauder domáhal také náhrady škody, nicméně již ne na panu Železném, ale na České republice. Důležitým faktorem je účast třetí osoby na řízení v rámci mezinárodní investiční arbitráže. V rámci londýnské arbitráže je z autorova pohledu problematická účast třetí strany, tj. akcionáře CEDC/CME pana Laudera. Zainteresovanou osobou byla Německá společnost CEDC, potažmo Nizozemská CME, kdy sice pan Lauder vlastnil či fakticky ovládal obě tyto společnosti, ale za dodržení principu separability právnických osob a jejich vlastníků je nezbytné dojít k závěru, že v daném rozhodčím řízení nebyl právně legitimovaný podat žalobu. Arbitrážní tribunál zamítl v rámci londýnské arbitráže veškeré nároky pana Laudera vůči České republice.⁸⁵

Následovala další mezinárodní investiční arbitráž, tentokrát mezi CME (ve které byl pan Lauder 99% vlastníkem) a Českou republikou z důvodu porušení úmluvy o ochraně investic mezi Českou republikou a Nizozemím. Místem arbitráže byl tentokrát Stockholm. Česká strategie v rámci arbitrážního řízení se zakládala na porušení zásady kontinentálního práva *ne bis in idem*, což znamená, že není možné konat další řízení v téže věci. Řízení provázelo několik sporných rozhodnutí, což vyjadřuje ve svém nesouhlasném stanovisku pan Handl, který byl arbitrem jmenovaným za Českou republiku. Mezi pochybeními, jež kritizoval pan Handl, patří na příklad nesprávná interpretace českých zákonů, nesprávná interpretace úmluvy o ochraně investic mezi Českou republikou a Nizozemím a dále se zmiňuje také o porušení principu *res judicate*, který by měl být vzat v potaz, v jehož důsledku by stockholmská arbitráž nemohla proběhnout.

2.2.1.3. Závěry plynoucí z výše uvedených případů

Výše zmíněný příklad nebo spíše série jednotlivých arbitrážních řízení vycházejících ze stejného skutkového stavu je perfektní ukázkou současné komplexnosti a složitosti mezinárodní arbitráže, jež se odklání od klasického smluvního pojetí mezinárodní obchodní arbitráže jako způsobu řešení bilaterálních sporů z prodeje zboží či jejich

⁸⁵ Tamtéž.

přepravy v rámci mezinárodního obchodu. Ponecháme-li stranou otázku vztahu mezinárodní obchodní a investiční arbitráže, jež je dozajista zajímavým tématem, zjistíme, že stejný skutkový základ vedl ke třem mezinárodním arbitrážím (jedné obchodní a dvěma investičním) s odlišnými či zdánlivě odlišnými účastníky arbitrážního řízení a rozdílnými rozhodnutími v téže věci (londýnská a stockholmská arbitráž).

V rámci otázky, zdali lze hovořit o možnosti jediného řízení v souvislosti s vícero subjekty za současné existence vícero rozhodčích smluv, kdy předmětný spor vyplývá ze stejného skutkového základu anebo zdali je v takové situaci jediné řízení nemožné a zdali v takovém případě aplikovat právní efekt rozhodčího nálezu (The legal effect of arbitral award) se v souvislosti s první arbitráží (CME v. Železný) přikláním k aplikaci právního efektu rozhodčí smlouvy. Rozhodčí nález vydaný v rámci mezinárodní obchodní arbitráže dle pravidel ICC má tedy mít určité vlastnosti s ohledem na další možné řízení v rámci zásady *ne bis in idem* uplatněné ve vícero řízeních se stejným skutkovým základem.

V souvislosti s řízením mezi Českou republikou a panem Lauderem a dále Českou republikou a společností CME v rámci mezinárodní investiční arbitráže se přikláním k umožnění jediného řízení ve věci o více účastnících jediného řízení ve věci, pokud by již nebylo možné aplikovat zásadu právního efektu rozhodčího nálezu vydaného v rámci mezinárodní obchodní arbitráže. Jedná se totiž o jeden spor vycházející ze stejného skutkového stavu, při němž je užití vícero smluv o ochraně investic chybné s ohledem na neexistující přímý vztah pana Laudera a České republiky. Pokud by se pan Lauder chtěl účastnit dané arbitráže, mohl tak učinit jako vedlejší účastník na straně společnosti CME, jejímž byl většinovým vlastníkem a která byla právně legitimována vznést žalobu proti České republice.

Místo konání jediného řízení či uplatnění principu právního efektu rozhodčího nálezu však došlo k vícero arbitrážím o vícero rozhodčích nálezech, jež byly (především v rámci londýnské a stockholmské arbitráže) vydány v téže věci s diametrálně odlišným výsledkem. Daná situace tak vedla k podkopání právní jistoty a ztížila předvídatelnost

rozhodčího řízení, což je dozajista nechtěný výsledek v rámci jakéhokoliv procesu, a umožnila tak pochybnosti o tom, který z rozhodčích nálezů je tím "pravým".

3 Změna charakteru MOA vlivem účasti třetích stran

Při zpracovávání pojmu třetí strany v mezinárodní obchodní arbitráži autor dospěl k závěru, že dnešní aplikační praxe není v souladu s výchozím teoretickým pojetím mezinárodní obchodní arbitráže a přistoupil tak k vymezení její teoretické koncepce při zapracování poznatků ze studia třetích stran v rámci potřeb mezinárodního obchodu. Faktickou změnu mezinárodní obchodní arbitráže lze pozorovat v důsledku aplikace soukromoprávních institutů, s nimiž je spojen převod (přechod) práv a povinností, účastí třetích stran v mezinárodní obchodní arbitráži, vymizení požadavku písemnosti rozhodčí smlouvy, arbitráží o více stranách, rozhodnutí jednotlivých soudů⁸⁶ a celé škále dalších případů.

Změna teoretického pojetí mezinárodní obchodní arbitráže je umožněna díky autorově pojetí základního stavebního kamene arbitráže v akcesorické povaze vztahu mezinárodního obchodu a mezinárodní obchodní arbitráže. Ta je obecně považována za způsob řešení sporů plynoucích z mezinárodního obchodu na základě souhlasu stran s rozhodčí smlouvou a nově i za dovození povědomí o rozhodčí smlouvě (viz kapitola 4). Ekonomická realita tak převážila tradiční bilaterální smluvní pojetí mezinárodní obchodní arbitráže a umožnila jí vstoupit do jednadvacátého století.

Nově vymezené teoretické pojetí mezinárodní obchodní arbitráže staví na třech pilířích, jmenovitě: na roli státu v mezinárodní obchodní arbitráži, aplikaci nadnárodních norem a autonomii vůle dotčených subjektů soukromého práva a dále pak vychází z kombinace prvků současné jurisdikční, smluvní a autonomní teoretické koncepce mezinárodní obchodní arbitráže.

⁸⁶ LISSE, L. op cit. sub. 10. Shodně rovněž. Nordsee v. Reederei. Evropský soudní Dvůr (ESD). rozhodnutí číslo 102/81.

3.1. Třípilířová struktura mezinárodní obchodní arbitráže

Mezinárodní obchodní arbitráž je institut sui generis mající základ ve třech pilířích. Prvním je role státu, druhým aplikace nadnárodních (supranárodních) norem a třetím je autonomie vůle jednotlivých subjektů. Jednotlivé pilíře hrají důležitou roli v rámci mezinárodní obchodní arbitráže, přičemž intenzita jejich uplatnění závisí na konkrétní situaci. V důsledku může dojít k uplatnění všech pilířů najednou anebo k převládnutí zásad jednoho z pilířů, kde jsou ostatní zatlačeny do pozadí. Jednotlivé pilíře jsou ve vzájemné interakci a postupně se vyvíjejí. Nejedná se tedy o nějaký statický jev neměnný v čase. V rámci změny a přizpůsobení se ekonomické realitě lze hovořit o jejich modelaci či vybrušování, ale nikdy o jejich úplném vymizení.

3.1.1. Role států

Prvním pilířem mezinárodní obchodní arbitráže je vliv jednotlivých států a jejich právních řádů. Mezinárodní obchodní arbitráž se koná na území jednotlivých států, které mají pravomoc regulovat chování subjektů na svém území, a zároveň mezinárodní obchodní arbitráž nedisponuje donucovacími prostředky, jež by mohla uplatnit v rámci předběžného opatření, výslechu svědků či v souvislosti s vynucením rozhodčího nálezu. V situaci, kdy povinné subjekty dobrovolně neplní a je třeba jejich donucení, nastupují jednotlivé národní soudy, které jako jediné disponují donucovací pravomocí v rámci mezinárodní obchodní arbitráže.⁸⁷ Role státu v mezinárodní obchodní arbitráži je tedy dvojitá. Zaprvé zde hrají roli jednotlivé právní řády a dále pak soudy jako subjekty veřejného práva disponující donucovací pravomocí.

Každá mezinárodní obchodní arbitráž má své sídlo, známé jako “seat of arbitration” nebo “place of arbitration”, na území určitého státu.⁸⁸ Výjimkou by byla arbitráž se sídlem v mezinárodních vodách či v kosmu. Na úvahu či jakoukoli odbornou práci vedoucí k ustavení sídla arbitráže mimo vliv jednotlivých států autor doposud nenarazil, a proto se bude držet myšlenky, že “každá arbitráž má svůj domicil, který

⁸⁷ WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. A KOLEKTIV. Civilní právo procesní. Část druhá: Řízení vykonávací, řízení insolvenční. 1. vydání. Praha: Leges. 2015, 13-15. s. ISBN. 978-80-7502-077-2.

⁸⁸ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 409-562. , 1675-1737.

určuje, ve které zemi je umístěna.”⁸⁹ Umístění sídla arbitráže do mezinárodních vod je ovšem velice zajímavá myšlenka, jež stojí za hlubší prozkoumání v rámci práce věnující se sídlu arbitráže.

Obecně platí, že arbitráž konaná na území určitého státu musí být v souladu s jeho právními normami. Většina vyspělých zemí s liberálním právním řádem respektuje autonomii vůle stran v rámci vymezení podoby mezinárodní obchodní arbitráže a dané právní normy mají pouze subsidiární povahu. Užijí se tedy pouze v případech, nedohodnou-li se strany jinak. I v takto liberálních právních řádech ovšem platí určitá omezení, především v podobě zásady spravedlivého procesu a veřejného pořádku, kdy při jejich porušení dochází k neplatnosti či zániku právních účinků rozhodčí smlouvy.⁹⁰

Z výše uvedeného tedy plyne, že na podobu mezinárodní obchodní arbitráže má vliv právní řád sídla arbitráže, který často umožňuje odklon od národní úpravy procesního práva rozhodčího řízení (*lex arbitri*), která má pouze subsidiární povahu. V rámci mezinárodní obchodní arbitráže je dále možný odklon rozhodného práva hmotného od práva sídla arbitráže. Rozhodným právem hmotným bývá právo určitého státu nebo právo jednotlivých arbitrážních institucí.⁹¹ V důsledku může nastat situace, kdy se rozhodčí řízení koná ve státě A dle procesního práva státu B hmotného práva státu/instituce C a k výkonu či uznání rozhodčího nálezu ve státu D,E,F,G... . Roli hrají všechny státy a jejich právní řády, ať již prostřednictvím jejich práva hmotného, procesního v rámci rozhodčího řízení anebo v souvislosti s uznáním a výkonem rozhodčího nálezu.

I kdyby bylo možné úplně vyloučit vliv státu místa konání arbitráže (například konáním v mezinárodních vodách), určením rozhodného procesního i hmotného práva dle vůle stran sporu nezávisle na právu jednotlivých států nevyloučíme nikdy vliv státu při výslechu svědků, vydání předběžného opatření a uznání či výkonu rozhodčího nálezu, pokud nedojde k jeho dobrovolnému plnění stran povinného. Z toho důvodu je role jednotlivých států nezastupitelným pilířem mezinárodní obchodní arbitráže nehledě na její mezinárodní charakter jako institutu *sui generis*.

⁸⁹ MAKARIUS, V. op.sit. sub. 4, s. 14.

⁹⁰ Tamtéž, s. 80.-86.

⁹¹ MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 14.

3.1.2. Nadnárodní normy v mezinárodní obchodní arbitráži

Právo mezinárodní obchodní arbitráže ovlivňují: mezinárodní smlouvy, jiná aplikovatelná pravidla, doporučení a praxe, právní řády států, rozhodčí pravidla a rozhodčí smlouva.⁹² K aplikaci kterých z výše zmíněných pramenů práva dojde je do značné míry v rukou stran rozhodčí smlouvy v rámci uplatnění autonomie vůle za spolupůsobení jednotlivých právních řádů dotčených států. Díky povaze mezinárodní obchodní arbitráže zde existuje soubor právních norem, na které nemá vliv autonomie vůle účastníků, a ani jednotlivé národní právní řády. Jedná se o nadnárodní či supranárodní právní normy, na nichž je postaven druhý pilíř mezinárodní obchodní arbitráže.

Vymezení nadnárodních norem se liší dle názorů jednotlivých autorů. Obecně se jedná o soubor všeobecných principů a spontánně vytvořených pravidel, ať již se vztahem k celému mezinárodnímu právu, či k určitému odvětví, tj. v rámci mezinárodní obchodní arbitráže, v rámci mezinárodní přepravy, koupě zboží atd., aniž by docházelo k odkazu na národní právní řád. Obecně se hovoří o mezinárodních zásadách či zvyklostech. “Podle autorů Craiga, Parka a Paulssona je možné rozdělit pokusy o definici *lex mercatoria* v zásadě do tří skupin: podle první je *lex mercatoria* autonomní právní řád, vytvořen spontánně stranami zúčastněnými na mezinárodních obchodních vztazích a existující nezávisle od národních právních řádů. Podle druhé je *lex mercatoria* souborem pravidel postačujících k rozhodnutí sporu, působící jako alternativa jinak použitelného práva. Za třetí se jedná o nic víc než doplněk jinak použitelného práva, nahlížen jako pouhá postupná konsolidace zvyklostí a ustálených očekávání v mezinárodním obchodě.”⁹³ V rámci mezinárodní obchodní arbitráže lze spatřovat vliv všech tří vymezení nadnárodního práva v rámci *lex mercatoria*.

V otázce rozhodného práva v závazkových vztazích plynoucích z mezinárodního obchodu roste obecné uznání norem odlišných od národních právních řádů nebo

⁹² Tamtéž, s. 11-16.

⁹³ Přidána dikce. RODOŠOVSKÝ, P. ROZHODNÉ PRÁVO V ZÁVAZKOVÝCH VZTAZÍCH Z MEZINÁRODNÍHO OBCHODU - LEX MERCATORIA – ČÁST I. [online]. epravo.cz [online]. 2013[cit. 17. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodne-pravo-v-zavazkovych-vztazich-z-mezinarodniho-obchodu-lex-mercatoria-cast-i-22524.html>.

mezinárodních smluv, jež jsou schopny ovlivnit určité aspekty smluvního vztahu. “Například francouzská doktrína inkorporace vychází z předpokladu, že vůle stran stojí nad národním zákonodárstvím. Pokud si strany zvolí právo některého státu, neznamená to dle doktríny inkorporace podřízení se státní moci.”⁹⁴ Nadnárodní arbitrážní normy, pravidla či zvyklosti existují v rámci mezinárodní obchodní arbitráže díky jejímu pojetí jako institutu sui generis⁹⁵ v návaznosti na mezinárodní obchod a lex mercatoria. V rámci řízení nehraje přílišnou roli jejich faktická existence, nýbrž možnost aplikace v arbitrážním řízení, kde je rozhodným faktorem uznání ze strany arbitrážních institucí či jednotlivých arbitrážů a dále pak s ohledem na národní soudy v rámci uznání či výkonu rozhodčího nálezu a v krajním případě jeho anulování.

Užití nadnárodního práva v rámci mezinárodní obchodní arbitráže je vázané na povahu mezinárodního obchodu, kde dle článku 9 odstavec 2 CISG (United Nations Convention on Contracts for the International Sales of Goods) “pokud není dohodnuto jinak, má se za to, že strany se nepřímou dohodou, o užití zvyklosti, kterou obě strany znaly nebo měly znát při uzavírání smlouvy a která je v mezinárodním obchodu v široké míře známa stranám smlouvy téhož druhu v příslušném obchodním odvětví a zpravidla jimi dodržována.”.

Co do otázky aplikace nadnárodních norem při uznání a výkon rozhodčího nálezu stran národních soudů, jednotlivé státy vědomě uznaly arbitrážní řízení jako alternativu civilnímu soudnímu řízení⁹⁶ jako institut sui generis v jehož rámci dochází k aplikaci nadnárodních právních norem z povahy řízení, jež je úzce spjata s mezinárodním obchodem. Příkladem aplikace nadnárodních zásad či zvyklostí v mezinárodní obchodní arbitráži lze uvést teorie vedoucí k účasti třetích stran v mezinárodní obchodní arbitráži. Jako konkrétní příklad lze uvést spor Dow Chemicals v Isover-Saint-Gobain a užití lex mercatoria v rámci potřeb mezinárodního obchodu, což umožnilo rozšíření rozhodčí doložky na třetí stranu.⁹⁷ V rámci uznání, výkonu či dokonce anulování rozhodčího nálezu národní soudy nemohou poukazovat na aplikaci nadnárodních norem, zvyklostí či lex mercatoria v rámci mezinárodní obchodní

⁹⁴ Přidána dikce. Tamtéž.

⁹⁵ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 1-13.

⁹⁶ LISSE, L. op. cit. sub. 10. Shodně rovněž. Nordsee v. Reederei. Evropský soudní Dvůr (ESD). rozhodnutí číslo 102/81

⁹⁷ ICC Arbitration Case No. 4131 of 1982. - Dow Chemicals case.

arbitráže jako na rozhodnou skutečnost vedoucí k odmítnutí uznání, výkonu či anulování rozhodčího nálezu, pokud nebyly v přímém rozporu s kogentními pravidly arbitrability sporu.⁹⁸

Navíc se z některých osvědčených postupů vytvořila rozhodovací praxe za následné kodifikace v rámci mezinárodních profesních či etických standardů a doporučení. Jako příklad lze uvést Pravidla pro vedení dokazování v mezinárodní arbitráži a dále pak Pravidla o konfliktu zájmu v mezinárodní arbitráži.⁹⁹

I když užití nadnárodních zásad, zvyklostí vzbuzuje bouřlivou debatu, jejich přítomnost a i nezbytnost v mezinárodní obchodní arbitráži je nepopiratelná. O jejich významu svědčí také skutečnost postupné kodifikace některých zvyklostí a pravidel, jako například u Pravidel pro vedení dokazování v mezinárodní arbitráži anebo Pravidel o konfliktech zájmů v mezinárodní arbitráži. Na nadnárodní zásady a zvyklosti je možné pohlížet jako na vzor *de lege ferenda*, kdy z nejrůznějších důvodů nedošlo k začlenění daných pravidel či zvyklostí do národních právních řádů či mezinárodních smluv, nicméně jsou zásadní pro určité odvětví a v rámci aplikační praxe je třeba k nim přihlídnout.

V rámci otázky uznání a aplikace nadnárodních zásad a zvyklostí v rámci mezinárodní obchodní arbitráže stran národních soudů uznaly vědomě jednotlivé státy arbitrážní řízení jako alternativu civilnímu soudnímu řízení¹⁰⁰ jako institut *sui generis*, v jehož rámci dochází k aplikaci nadnárodních právních norem z povahy řízení, jež je úzce spjato s mezinárodním obchodem. Z toho důvodu zároveň nepřímo uznaly existenci a aplikaci nadnárodních zásad a zvyklostí v rámci mezinárodní obchodní arbitráže.

3.1.3. Autonomie vůle

⁹⁸ MAKARIUS, V. op.cit. sub. 4, s. 87.-97.

⁹⁹ Tamtéž, s. 15.

¹⁰⁰ LISSE, L. op.cit. sub. 10. Shodně rovněž. *Nordsee v. Reederei*. Evropský soudní Dvůr (ESD). rozhodnutí číslo 102/81

Autonomie vůle je stěžejní zásadou soukromého práva, která vychází z předpokladu, že subjekty soukromého práva mohou vstupovat svobodně ze své vůle do soukromoprávních vztahů a sjednat si většinu práv a povinností, nejsou-li omezeny příslušnou kogentní právní normou. Autonomií vůle rozumíme zejména smluvní svobodu, tedy svobodu rozhodnout se, zda smlouvu uzavřít, za jakých podmínek a v jaké formě. Stejně zásady se uplatní i v mezinárodní obchodní arbitráži, přičemž je nezbytné vzít v potaz jak autonomii vůle stran smlouvy rozhodčí, tak i jednotlivých rozhodců.

Třetím pilířem mezinárodní obchodní arbitráže je autonomie vůle stran rozhodčí smlouvy, jež vede k dobrovolnému postoupení řešení sporu o majetkové nároky vzniklé v rámci mezinárodního obchodu¹⁰¹ nezávislé straně, tj. arbitrovi, arbitrum, potažmo arbitrážní instituci, a dále vymezení obsahu rozhodčí smlouvy (za splnění předepsaných obsahových náležitostí dle rozhodného práva domicilu v návaznosti na lex arbitri).¹⁰² V rámci autonomie jako pilíře mezinárodní obchodní arbitráže je nezbytné vzít v potaz kromě autonomie vůle stran rozhodčí smlouvy, také autonomii vůle samotných rozhodců. Prolomení zásady právní osobnosti právnických osob a možnosti (povinnosti) účasti na arbitráži i v situaci neudělení výslovného či dovození implicitního souhlasu s arbitráží a dovození vázanosti rozhodčí smlouvou na základě povědomí není v rozporu se třetím pilířem autonomie vůle. Projev autonomie vůle jednotlivých aktérů totiž vedl k situaci dovození souhlasu s rozhodčí smlouvou arbitri či arbitrážními institucemi. Více v kapitole 4.

Díky aplikaci principu autonomie vůle stran je možné určení mezinárodní obchodní arbitráže jako alternativy k národním soudům a dále pak ovlivnění průběhu řízení a konečný rozhodčí nález využitím relativně široké smluvní volnosti, jež je odlišná o klasického civilního soudnictví. Kromě souhlasu s arbitráží mohou jednotlivé strany určit obsah rozhodčí smlouvy, tj. například místo konání řízení, rozhodné právo hmotné, rozhodné právo procesní a dále pak umožnit či do určité míry vyloučit účast třetích stran¹⁰³ a přezkumu rozhodčího nálezu¹⁰⁴ atd. Autonomie vůle ovšem není

¹⁰¹ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. , s.

¹⁰² MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 21- 85. Shodně rovněž . ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub.11 , s. 98-175.

¹⁰³ Ve smyslu celé publikace: BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. .

neomezená a je limitována rozhodčími pravidly, právními řády jednotlivých států, mezinárodními smlouvami a jinými aplikovatelnými pravidly, doporučeními a praxí.¹⁰⁵

Autonomie vůle je také vlastností arbitrů v rámci mezinárodní obchodní arbitráže, tj. nezávislých fyzických osob.¹⁰⁶ Jejich ustavení se děje v rámci uzavření smlouvy mezi subjekty civilního práva, což se zásadně liší od civilního soudnictví jako projevu práva veřejného. Není přitom rozhodné, zdali se jedná o arbitra ze seznamu jednotlivých arbitrážních institucí anebo zcela nezávislou fyzickou osobu s či bez odborného vzdělání. Možnost odmítnutí (přijmutí) nominace na funkci rozhodce je dána smluvním základem, kdy:” nikdo není povinen přijmout a vykonávat funkci rozhodce. Její přijetí je dobrovolné a záleží na každé osobě, zda ji přijme či nikoliv.”¹⁰⁷ V rámci arbitráže je tedy pouze na konkrétní fyzické osobě, zdali jmenování přijme či odmítne. To se zásadně liší od institutu zákonného soudce v rámci civilního procesu, jež je určen dle pořadníku a v zásadě může odmítnout pouze za splnění předem vymezených podmínek, jež by byly v rozporu s právem na spravedlivý proces.¹⁰⁸

3.2. Výchozí teoretické koncepce MOA

Mezinárodní obchodní arbitráž je pojímána jako soukromoprávní způsob řešení sporů, plynoucích z mezinárodního obchodu, jež má transnacionální charakter. S ohledem na teoretické vymezení je možné nahlížet na mezinárodní obchodní arbitráž prostřednictvím odlišných teoretických koncepcí, které definují její pojetí a dále určují její směr. Níže uvedené teoretické koncepce vymezují především roli státu a vůli stran, kdy si různé koncepce v určitých případech protirečí.

Z aplikace rozdílných výchozích teoretických koncepcí v obdobných případech pramení odlišná rozhodnutí arbitrů v rámci jejich rozhodovací praxe navzdory stejnému či obdobnému skutkovému stavu, což vede k inkonzistenci rozhodovací praxe a

¹⁰⁴ RAPHAEL, Thomas. The anti-suit injunction. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2008, p. Oxford private international law series. ISBN 978-0-19-928732-1.

¹⁰⁵ MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 11-16.

¹⁰⁶ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 178.

¹⁰⁷ RŮŘIČKA, K. op. cit. sub. 23, s. 31.

¹⁰⁸ FOJTÍK, L. ŠIMEK, M. Rozvrh práce soudu a možné porušení práva na zákonného soudce. [online] elaw.cz. [cit. 15. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/clanek/rozvrh-prace-soudu-a-mozne-poruseni-prava-na-zakonneho-soudce>.

prohloubení právní nejistoty a nepředvídatelnosti mezinárodní obchodní arbitráže. Na straně jedné stojí mezinárodní obchodní arbitráž jako soukromoprávní způsob řešení sporů sui generis, nezávislý na státu, a na straně druhé pohled na mezinárodní obchodní arbitráž jako na alternativní systém rozhodování sporů k systému soudnímu¹⁰⁹, jež je odvozený od soudní moci státu. Jako výchozí teoretické koncepce se uvádějí doktríny smluvní, autonomní, jurisdikční a smíšené.¹¹⁰

3.2.1. Smluvní doktrína

Smluvní doktrína (contractual theory) uznává pouze smlouvu a smluvní volnost stran jako základ mezinárodní obchodní arbitráže. Podkladem pro rozhodčí řízení je rozhodčí smlouva a jeho realizace je zcela na vůli stran, jež může vést k denacionalizaci mezinárodní obchodní arbitráže.¹¹¹

Souhlas s arbitráží je obecně považován za základní stavební kámen mezinárodní obchodní arbitráže.¹¹² Ve své nejčistší podobě je vyjádřen podpisem stran rozhodčí smlouvy¹¹³, čímž strany dané rozhodčí smlouvy vyjadřují výslovný souhlas s postoupením řešení sporu (sporů) plynoucích z majetkových nároků z mezinárodního obchodního styku nezávislé straně, tj. arbitrovi, arbitrum popřípadě arbitrážní instituci.¹¹⁴ Výsledný rozhodčí nález není rozsudkem, ale jen smlouvou, jež se strany zavázaly plnit.¹¹⁵ Smluvní teorie neuznává roli státu v mezinárodní obchodní arbitráži.

Ve smyslu zásady pacta sunt servanda by mělo dojít v případě sporu a vydání rozhodčího nálezu k dobrovolnému plnění stran rozhodčí smlouvy. Jelikož je smluvní doktrína vystavěna na dobrovolnosti a autonomii vůle jednotlivých stran arbitráže, i

¹⁰⁹ LISSE, L. op cit. sub. 10.

¹¹⁰ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 52-59.

¹¹¹ Tamtéž, s. 53.

¹¹² Ikdyž autor považuje za základní kámen akcesorickou povahu mezinárodní obchodní arbitráže a mezinárodního obchodu. Souhlas jak základem dle práce: STEINGRUBER, A. M. The Mutable and Evolving Concept of 'Consent' in International Arbitration - Comparing rules, laws, treaties and types of arbitration for a better understanding of the concept of 'Consent'. Oxford University Comparative Law Forum 2 [online]. 2012 [cit. 26. 10. 2015]. Dostupné z: <http://ouclf.iuscomp.org/articles/steingruber.shtml>. Shodně rovněž. BORN, Gary. (Second edition) op. cit sub. , s. 1133. s

¹¹³ Tam, kde je vyžadována rozhodčí smlouva in writing, př. Newyorská úmluva článek II(1).

¹¹⁴ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 269.

¹¹⁵ RŮŘIČKA, K. op. cit. sub. 23, s. 15.

plnění samotné by v ideálním případě mělo být dobrovolné. Skutečný svět je ovšem vzdálený od ideálního, kdy je často nutné přikročit k vynucení plnění v souladu s rozhodčím nálezem. Jelikož mezinárodní obchodní arbitráž postrádá prostředek donucení stran sporu, je nezbytné se obrátit na příslušné národní soudy, které jsou jedinými nositeli veřejné moci oprávněné vynutit rozhodnutí vydané na poli mezinárodní obchodní arbitráže. V případě nedobrovolnosti plnění je na rozhodčí nález pohlíženo jako závazek plynoucí ze smlouvy a nikoli jako na autoritativní rozhodnutí srovnatelné s rozhodnutím národních soudů.

I když je základem smluvní doktríny premisa soudů jako pomocných orgánů nezbytných k vynucení rozhodnutí a jinak je role státu zamítána, stát a jeho právní řád zde přesto hraje významnou roli s ohledem na sudiště sporu v souvislosti s arbitrabilitou sporu a veřejným pořádkem. Dále pak zde není vymezena role národních soudů a role státu, kdy jednotlivé národní soudy fakticky vykonávají svou pravomoc a dohled nad arbitráží v rámci uznání či výkonu rozhodnutí a v krajním případě při zrušení rozhodčího nálezu. Navíc je striktní užití této doktríny často v rozporu s právem na spravedlivý proces s ohledem na zamítání účasti třetích stran v rozhodčím řízení na základě přílišného lpění na formalismu.

3.2.2. Autonomní doktrína

Doktrína autonomní zdárně reaguje na současný vývoj na poli mezinárodního obchodu v rámci globalizace a mohla by se zdát jako příhodná teorie, z níž lze vycházet při definici povahy mezinárodní obchodní arbitráže. I když se můžeme setkat s názorem, který označuje doktrínu autonomní za okrajovou¹¹⁶, autor si s daným názorem dovoluje nesouhlasit.

Mezinárodní obchodní arbitráž je pojímána jako nezávislý mechanismus řešení sporů, jenž není ovlivněn právem fora a ani institucemi fora, tj. především národními soudy. Zároveň je postavena na vůli stran, která nemůže být omezena ani vyloučena právem jednotlivých států. Obchodní arbitráž je tedy institutem per se, jež užívá národní

¹¹⁶ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 57.

právo k plnění svých některých funkcí. Jedná se především o funkce spojené s uznáním a výkonem rozhodčího nálezu.

Odpoutání se od jednotlivých státních institucí a práva fora je nezbytné v souvislosti s naplněním účelu mezinárodní obchodní arbitráže, jímž je efektivním způsobem řešit spory plynoucí z mezinárodního obchodu. Rozhodnutí zároveň není možno přezkoumat v rámci civilního soudnictví.¹¹⁷ Takový přezkum se následně jeví v rozporu jak s vůlí stran rozhodčího řízení, tak ve vztahu k efektivitě projednávaného sporu a právní jistoty v rámci mezinárodní obchodní arbitráže.

Problematickou se autonomní doktrína jeví v souvislosti s činností soudů jako orgánů veřejné státní moci, ať již v průběhu řízení anebo v souvislosti s uznáním a výkonem rozhodčího nálezu. V okamžiku pojetí mezinárodní obchodní arbitráže jako institutu per se, nezávislém na jednotlivých právních řádech a místě sudiště za aplikace lex mercatoria vystává několik neřešitelných problémů. Prvním je skutečnost, že se rozhodčí řízení koná na území některého státu, kde daný stát vykonává svrchovanou moc a “nikdo a nic” jí nemůže uniknout. Problematicke sídla arbitráže by bylo možné se vyhnout v případě konání arbitráže v mezinárodních vodách. Dále pak ovšem hraje roli rozhodné právo procesní a hmotné, kdy lex mercatoria per se nemůže obsáhnout veškeré potřeby mezinárodní obchodní arbitráže, ale i v daném případě by bylo možné stanovit rozhodné právo nezávisle na právních řádech jednotlivých států. Kamenem úrazu je ovšem výkon rozhodnutí, stejně jako i smluvní teorie i v rámci autonomní teorie arbitráž nedisponuje donucovacími prostředky a v případě nedobrovolnosti plnění je nezbytné obrátit se na jednotlivé národní soudy v rámci uznání a výkonu rozhodnutí, které jej mohou také anulovat v souvislosti s rozporem s veřejným pořádkem. Z toho důvodu tedy nelze hovořit o čistě autonomním pojetí mezinárodní obchodní arbitráže.

3.2.3. Jurisdikční doktrína

Pakliže nelze o mezinárodní obchodní arbitráži hovořit jako o čistě smluvní (autonomní), nabízí se otázka, zdali existuje alternativa, jak nahlížet na mezinárodní obchodní arbitráž v souvislosti se vztahem státu a vůlí stran, jež by řešila současnou

¹¹⁷ BREKOULAKIS, S. op. cit sub. 1, s. 3.

složitou situaci. Jako alternativní a zároveň opoziční pojetí by bylo možno označit jurisdikční doktrínu (judicial theory, jurisdictional approach), která je dle mnohých autorů¹¹⁸ výchozí teoretickou koncepcí mezinárodní obchodní arbitráže.

Jurisdikční doktrína je postavena na myšlence pravomoci státu kontrolovat a regulovat mezinárodní obchodní arbitráž v dosahu jurisdikce daného státu. Mezinárodní obchodní arbitráž je v rámci rozhodčího řízení lokalizována a rozhodující procesní účinky jsou odvozeny od právního řádu státu, kde se arbitráž koná. Výjimkou je například řízení v mezinárodních vodách.

Z národního právního řádu se odvozuje mimo jiné platnost rozhodčí smlouvy a role smlouvy hlavní, její účinky, pravomoc rozhodce a role rozhodčího soudu, platnost a účinky rozhodčího nálezu.¹¹⁹ Zároveň dochází k potlačení role rozhodčí smlouvy, potažmo souhlasu stran s arbitráží, a rozhodným prvkem rozhodčího řízení je právní řád státu, v dosahu jehož jurisdikce se mezinárodní obchodní arbitráž koná. Jediný rozdíl mezi rozhodčím řízením a soudním řízením je, “že zatímco soudce odvozuje své ustanovení a autoritu přímo od státu, rozhodce odvozuje svou autoritu od státu, avšak jeho nominace je záležitostí stran.”¹²⁰ Rozhodce lze chápat jako dočasné veřejné subjekty, které při rozhodování sporu v rámci mezinárodní obchodní arbitráže vystupují jako národní soudci a v rámci této své veřejné činnosti vydávají rozhodnutí, jež jsou pro strany řízení závazná.¹²¹ Jistým omezením jurisdikční doktríny se může jevit možnost stran zvolit místo konání a také rozhodné právo, jímž se bude arbitráž řídit. Nicméně nelze ovlivnit místo výkonu rozhodnutí, které je většinou v místě, kde má povinný postižitelný majetek.

Jurisdikční doktrína se může v některých případech jevit jako rozumná výchozí teorie mezinárodní obchodní arbitráže, ale bohužel ve své čisté podobě není schopna obsáhnout její pravou podstatu a degraduje autonomii vůle stran na pouhou procesní formalitu určení subjektu, jenž bude daný spor rozhodovat. S čímž se autor nemůže ztotožnit. V souvislosti s výše zmíněnými doktrínami lze prohlásit, že poměrně

¹¹⁸ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 5.

¹¹⁹ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 187.- 189. Shodně rovněž. ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 53. - 55.

¹²⁰ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 54.

¹²¹ LISSE, L. op cit. sub. 10.

vyčerpávajícím způsobem řeší pojetí role státu a autonomii vůle stran, přičemž se v různých situacích aplikují různé teoretické doktríny. Takováto nesourodost v rozhodovací praxi vede k podkopání důvěry v arbitráž jako takovou a je přímo v rozporu se zásadou předvídatelnosti řízení a právní jistoty, kdy autor vidí řešení v kombinaci prvků všech výše zmíněných teoretických koncepcí.

3.3. Smíšená teoretická koncepce v důsledku reakce na ekonomickou realitu a vývoj na poli mezinárodní obchodní arbitráže

Při vymezení výchozí teoretické koncepce mezinárodní obchodní arbitráže již nelze vycházet ze zastaralého konceptu způsobu řešení sporů vycházejících z bilaterálního pojetí mezinárodního obchodu, jež spočíval na prodeji zboží či přepravy. V souvislosti s procesem globalizace došlo k výraznému posunu na poli mezinárodního obchodu, na který mezinárodní obchodní arbitráž sice reagovala činností jednotlivých arbitrážů, nicméně teoretici stále setrvávají u zastaralého smluvního pojetí. V důsledku tak rozhodovací praxe reaguje na potřeby mezinárodního obchodu a žene mezinárodní obchodní arbitráž kupředu, kdy prameny práva i samotné úvahy jednotlivých autorů zůstávají zpátky v minulosti, neochotny akceptovat změnu.

V současné době se autor kloní k pojetí mezinárodní obchodní arbitráže jako způsobu řešení sporů plynoucích z mezinárodního obchodu stojícím na třech pilířích, tj. vlivu státu, nadnárodního práva a autonomie vůle účastníků. Mezinárodní obchodní arbitráž je tedy institutem *sui generis* stavícím na autonomii vůle soukromoprávních subjektů spojených s arbitráží s vlivem prvků nadnárodního práva, kdy jsou rozhodčí řízení i rozhodčí nález postaveny na roveň národních soudů a jejich rozhodnutí.¹²² Jedná se tedy o smíšenou teoretickou výchozí koncepci, která je kombinací všech tří výše zmíněných teoretických koncepcí (smluvní, jurisdikční a autonomní). Jednotlivé koncepce se projevují různě v odlišných stádiích řízení.

V důsledku nedostatečné právní úpravy na poli mezinárodní obchodní arbitráže, která dostatečně nereflektovala potřeby mezinárodního obchodu, byli hlavním nositelem změny rozhodci, kteří zavedli mnoho novot v rámci své rozhodovací praxe a byli tak

¹²² Tamtéž.

hlavním nástrojem změny, jež vedla k současnému pojetí mezinárodní obchodní arbitráže.¹²³ Současnou povahu mezinárodní obchodní arbitráže nelze přiřadit ani pod jednu z výše uvedených výchozích teoretických koncepcí, neboť je mnohem komplexnější a složitější a jedinou možnou výchozí teoretickou koncepcí je koncepce smíšená.

Základem mezinárodní obchodní arbitráže je vztah mezinárodní obchodní arbitráže a mezinárodního obchodu a dále pak její smluvní charakter, jenž je projevem autonomie vůle oprávněných subjektů, kterým je umožněn odklon od civilního procesu a možnost předložit spor (budoucí či současný) plynoucí z majetkových nároků z mezinárodního obchodního styku soukromoprávním subjektům odlišným od národních soudů k rozhodnutí. Obecně se o daném projevu hovoří jako o souhlasu s arbitráží,¹²⁴ u subjektů o jejichž právech a povinnostech se rozhoduje, a souhlasu s ustavením rozhodce¹²⁵ u nezávislých a nestranných fyzických osob, které mají ve sporu rozhodnout. Souhlas s arbitráží i s ustavením rozhodce má podobu smlouvy¹²⁶ a z toho tedy vyplývá smluvní charakter mezinárodní obchodní arbitráže. Souhlas s arbitráží může mít podobu samostatné smlouvy či může existovat ve formě rozhodčí doložky¹²⁷ ve smlouvě hlavní. Smluvní charakter arbitráže v kombinaci s možností volby rozhodného procesního a hmotného práva¹²⁸ umožňuje “ušítí” řešení sporu (či budoucího sporu) dle potřeb jednotlivých subjektů.

I když je smluvní základ arbitráže klíčový, v dnešní době je stále výraznější vliv jurisdikční doktríny¹²⁹ a jejich vlivů na podobu mezinárodní obchodní arbitráže, což se projevuje především v rozhodčím řízení, tj. v době od podání žaloby do rozhodnutí rozhodce, rozhodců či rozhodčí instituce. Díky změně mezinárodního obchodu vznikla na poli mezinárodní obchodní arbitráže “mezera” v právu, již se nepodařilo vyplnit příslušnou legislativní činností. Ve smyslu vyplnění mezer v právu a v reakci na vývoj posledních desetiletí tak rozhodci často hledali řešení v aplikaci zásad či norem

¹²³ ICC Arbitration Case No. 4131 of 1982. - Dow Chemicals case.

¹²⁴ BORN, Gary. (Second edition) op. cit. sub. , s. 1133.

¹²⁵ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 182-187.

¹²⁶ Tamtéž smluva s rozhodcem. MAKARIUS, V. op.cit. sub. 4 , s. 21-27. Zde u rozhodčí smlouvy.

¹²⁷ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 103. s.

¹²⁸ Viz třípíliřová struktura.

¹²⁹ TWELFTH SOKOL COLLOQUIUM. International arbitration in the 21st century: towards:Judicialization” and uniformity. New York: Transnational publishers. 1994.

národních právních řádů. Díky tomu bylo například možné přiznat účast na arbitrážním řízení subjektům, jež nebylo možné označit za “původní” strany rozhodčí smlouvy, přičemž se na ně rozhodčí smlouva vztahovala, konkrétně tedy třetím stranám rozhodčí smlouvy.

Význam jurisdikční teorie navíc podporuje uznání ze strany jednotlivých soudů, kdy je mezinárodní arbitráži přisuzováno stejné postavení jako civilnímu soudnictví. Jedná se především o postavení rozhodců v rámci rozhodovací pravomoci a dále pak o vlastnosti rozhodčího nálezu srovnatelné s rozhodnutím civilních soudů. Z toho důvodu dochází k upevnění postavení rozhodčího nálezu a omezení možnost přezkumu rozhodčího nálezu národními soudy, kdy je jeho zrušení možné jen v krajních případech excesu ze strany rozhodců. Zrušení rozhodčího nálezu je třeba považovat za prostředek ochrany zásad a principů národního právního řádu, *ultima ratio* v rukách národních soudů.

Rozhodčí nález je možné přirovnat vlastnostmi k rozhodnutí civilních soudů, nicméně navíc disponuje vlastnosti, o nichž v rámci civilního soudnictví nelze hovořit. Řeč je o právním efektu rozhodčího nálezu, jenž je širším uplatněním civilněprávní zásady *ne bis in idem*, jmenovitě zásady *res iudicata*. Příkladem je možnost užití rozhodčího nálezu v řízení s jednou ze stran původního rozhodčího řízení¹³⁰ či opačně v řízení původního účastníka se subjektem odlišným od řízení původního¹³¹ a dále pak v souvislosti s jakýmkoli subjektem, vázaným rozhodčí smlouvou, při uplatnění jeho práv a povinností.

¹³⁰ Blumberg v. Berland 1982.

¹³¹ BREKOULAKIS, S. op. cit sub. 1, s. 259.

4 Posun vnímání souhlasu s arbitráží v důsledku působení třetích stran

Vlivem reflexe potřeb mezinárodního obchodu došlo ke změně vymezení teoretické koncepce mezinárodní obchodní arbitráže. Posun lze sledovat i v případě souhlasu s arbitráží, jenž je mnohými autory uznáván jako základní stavební kámen mezinárodní obchodní arbitráže.¹³² Nicméně i toto dogma prošlo změnami v důsledku aplikace teorií umožňujících účast třetích stran v mezinárodní obchodní arbitráží, jež umožňují (nařizují) účast subjektům, u nichž je souhlas s arbitráží udělen implicitně anebo dovozen ve formě povědomí o rozhodčí smlouvě, tj. třetím stranám. U teorií založených na povědomí o rozhodčí smlouvě není rozhodujícím faktorem účasti v řízení souhlas s arbitráží, ale nadnárodní principy dobré víry, ekvity a spravedlivosti. To je v souladu s výše vymezeným smíšeným pojetím mezinárodní obchodní arbitráže a vlivu judikatury, kdy je mezinárodní arbitráž stavěna na roveň civilnímu soudnictví.

Účast na mezinárodní obchodní arbitráží je podmíněna udělením souhlasu¹³³ s postoupením řešení sporu o majetkové nároky vzniklé v rámci mezinárodního obchodu nezávislé straně tj. arbitrovi, arbitrum, potažmo arbitrážní instituci a dovozením povědomí¹³⁴ o rozhodčí smlouvě vedoucí k prolomení právní osobnosti právnických osob.

U souhlasu s postoupením řešení sporu, všeobecně známý jako souhlas s arbitráží (agreement to arbitrate)¹³⁵, hraje klíčovou roli forma a způsob vyjádření, především s ohledem na požadavek písemnosti rozhodčí smlouvy, dále pak způsob vyjádření souhlasu s arbitráží ve formě implicitního souhlasu či dovození souhlasu založeném na povědomí o rozhodčí smlouvě. Jak u teorií implicitního souhlasu, tak u teorií vedoucím k prolomení právní osobnosti zároveň hovoříme o třetích stranách v

¹³² BORN, Gary. (Second edition) op. cit. sub. , s 1133.

¹³³ STEINGRUBER, A. M. The Mutable and Evolving Concept of 'Consent' in International Arbitration - Comparing rules, laws, treaties and types of arbitration for a better understanding of the concept of 'Consent'. Oxford University Comparative Law Forum 2 [online]. 2012 [cit. 26. 10. 2015]. Dostupné z: <http://ouclf.iuscomp.org/articles/steingruber.shtml>; Shodně rovněž. BORN, Gary. op. cit. sub. , s. 211-213. Shodně rovněž. BORN, Gary. (Second edition) op. cit. sub. , s 1133.

¹³⁴ Viz teorie implicitního souhlasu a dovození povědomí o rozhodčí smlouvě.

¹³⁵ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 211-212.

mezinárodní obchodní arbitráži v souladu s vymezením daného pojmu v rámci první kapitoly.

4.1. Požadavek písemnosti rozhodčí smlouvy

Souhlas s arbitráží je vyjádřen v podobě rozhodčí smlouvy, ať již jako samostatný dokument anebo ve formě rozhodčí doložky.¹³⁶ Přestože je rozhodčí smlouva oddělitelná¹³⁷ (zásada separability) od smlouvy hlavní, existuje mezi nimi jistý akcesorický vztah. Díky tomuto vztahu se v úpravě rozhodčí smlouvy hledala inspirace v úpravě smlouvy hlavní, jež má (měla) ve většině případů¹³⁸ podobu mezinárodní kupní smlouvy. “Právní úprava formy kupní smlouvy ve většině právních řádů i v mezinárodních smlouvách vychází ze zásady písemnosti.”¹³⁹ Většina autorů zastává stejný názor i v případě smlouvy rozhodčí¹⁴⁰, což je v souladu s dikcí Newyorské úmluvy a dále pak se Vzorovým zákonem o mezinárodní obchodní arbitráži.

4.1.1. Písemnost rozhodčí smlouvy vs. podpis rozhodčí smlouvy

V otázce zachycení obsahu rozhodčí smlouvy je zásadní nezaměňovat požadavek písemnosti rozhodčí smlouvy s požadavkem podpisu rozhodčí smlouvy, kdy písemnost je vyžadována ve většině případů¹⁴¹, kdežto faktický podpis rozhodčí smlouvy nikoli.¹⁴²

Zásadu písemnosti řeší poměrně komplexně Newyorská úmluva (Úmluva OSN o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů) v článku 2 odstavec 2, kde je stanoveno že:” pojem písemná dohoda zahrnuje rozhodčí doložku ve smlouvě nebo rozhodčí smlouvu, podepsanou stranami nebo obsaženou ve výměně dopisů nebo telegramů.”¹⁴³ Nutnost podpisu rozhodčí smlouvy tedy není per se vyžadována za všech okolností. Některé státy na základě Newyorské úmluvy podpis rozhodčí smlouvy jako

¹³⁶ ROZEHNALOVÁ, N. op. cit. sub. 11, s. 98-104. s.

¹³⁷ MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 21-22. Shodně rovněž. BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 311-407.

¹³⁸ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 3.

¹³⁹ RŮŘIČKA, K. op. cit. sub. 23, s.25.

¹⁴⁰ Vyjímka Viz 3.2.2.

¹⁴¹ MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s.23-25.

¹⁴² BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 3-5., 10-12. Shodně rovněž. MAKARIUS, V. op. cit. sub. 4, s. 22-25. Shodně rovněž BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1133-1136.

¹⁴³ Newyorská úmluva. Přidána dikce.

samostatného písemného dokumentu nebo jako rozhodčí doložku ve smlouvě hlavní v rámci norem upravujících arbitrážní právo vyžadují a jiné nikoliv. Nicméně u smluv uzavřených na dálku, tj. korespondenčně, se ve většině případů podpis stran nevyžaduje.¹⁴⁴

V rámci Newyorské úmluvy hraje zásadní vliv rok jejího vydání, tj. rok 1958. Nikdo v té době nepočítal s budoucím vývojem telekomunikačních prostředků. Jelikož je téměř vyloučeno Newyorskou úmluvu “novelizovat” při zapojení všech 140 států, které ji podepsaly, dochází ke změně v rámci právních řádů jednotlivých států tak, aby bylo pod pojmem “písemně” možné vnímat i další moderní formy komunikace (především email, telefon etc.). Klíčovou úlohu přitom sehrál Vzorový zákon o mezinárodní obchodní arbitráži vydaný komisí UNCITRAL v rámci OSN, jenž byl v některých státech zcela implementován do národního práva či sloužil jako inspirace pro vnitrostátní právní úpravu.

Vzorový zákon o mezinárodní obchodní arbitráži se věnuje podobě rozhodčí smlouvy, potažmo formě zachycení souhlasu s arbitráží v rámci článku 7, kde se varianta 1 věnuje písemnosti rozhodčí smlouvy. Ten stanoví, že je rozhodčí smlouva sjednána písemně, je-li její obsah zaznamenán v jakékoliv formě, tj. především moderními prostředky elektronické komunikace (tedy emailem, mobilním telefonem etc.).¹⁴⁵ Podrobněji se prostředky elektronické komunikace věnuje Úmluva OSN o použití elektrické komunikace ve smlouvách uzavíraných v mezinárodním obchodě.

4.1.2. Zánik požadavku písemnosti rozhodčí smlouvy

Výše uvedené pojetí souhlasu s arbitráží a jeho podoba je všeobecně známa a akceptována v rámci mezinárodní obchodní arbitráže. Lze tedy prohlásit, že ačkoli je obecně forma zachycení souhlasu s arbitráží vyžadována v písemné podobě, požadavek písemnosti není totožný s podpisem rozhodčí smlouvy. Přesto je kladen vysoký důraz na formalismus přezkumu projevu souhlasu s arbitráží, ať již učiněného výslovně či implicitně umístěním podpisu pod rozhodčí smlouvu či výměnou dokumentů ve fyzické

¹⁴⁴ MAKARIUS, V. op.cit. sub. 4, s. 23-24.

¹⁴⁵ Tamtéž.

či elektronické podobě. V rámci mezinárodní obchodní arbitráže lze pozorovat jistý trend odklonu od přílišného formalismu ve vztahu k formě zachycení obsahu rozhodčí smlouvy a postupnému odklonu od požadavku písemnosti rozhodčí smlouvy obecně. V rámci současného pojetí mezinárodní obchodní arbitráže stran vlivu ekonomické reality lze hovořit o posunu od čistě formalistického pojetí formy zachycení obsahu souhlasu s arbitráží k důrazu kladenému na jeho obsahovou složku.

Klíčovou roli zde hraje již výše zmíněný Vzorový zákon o mezinárodní obchodní arbitráži komise UNCITRAL, kde v rámci článku 7 existuje možnost volby mezi první a druhou variantou, jež se obě týkají formy zachycení souhlasu s arbitráží, tj. formy rozhodčí smlouvy. První, již výše zmíněná varianta, se týká především upřesnění a rozšíření dikce článku 2 odstavce 2 Newyorské úmluvy a jeho “novelizace” v rámci potřeb konce dvacátého století a začátku století jednadvacátého. Druhá varianta jde zatím ještě dále a požadavek písemnosti souhlasu s arbitráží neobsahuje vůbec. “Rozhodčí smlouva je dohoda mezi stranami, aby předložily k arbitráži všechny nebo některé spory, které vznikly nebo které mohou vzniknout mezi nimi ve vztahu definovaného právního vztahu, ať už smluvním nebo ne.”

Obsah tedy převládá nad formou a zachycení souhlasu s arbitráží může být v písemné podobě či nikoli. Příkladem může být rozhodčí smlouva, jež je uzavřena telefonicky a následně potvrzena jednou ze stran emailem bez reakce protistrany.¹⁴⁶ Pojetí formy souhlasu s arbitráží, potažmo formy rozhodčí smlouvy, ustupuje v určitých případech přespřílišnému formalizmu a klade důraz na obsahovou stránku dobrovolného ujednání stran rozhodčí smlouvy, kdy je ponecháno důkazní břemeno uzavřené předmětné rozhodčí smlouvy a vymezení jejího obsahu na dotčených subjektech. Je tedy pouze na nich, zdali půjdou osvědčenou cestou písemnosti rozhodčí smlouvy s jejím následným podpisem či zvolí jinou, “exotičtější” formu rozhodčí smlouvy s nadějí prokázání její existence a obsahu v případném budoucím (současném) sporu před arbitrem s ohledem na následné uznání a výkon případného arbitrážního rozhodnutí národními soudy.

¹⁴⁶ Tamtéž.

4.2. Teorie užitá k dovození implicitního souhlasu s arbitráží

Z výše uvedeného plyne, že v důsledku změn v rámci mezinárodní obchodní arbitráže se mění nároky kladené na podobu rozhodčí smlouvy, kdy je značně rozšířena interpretace požadavku písemnosti rozhodčí smlouvy a v určitých případech lze hovořit o jeho vymizení. Díky novotám na poli mezinárodní obchodní arbitráže lze konstatovat posun posuzování souhlasu s rozhodčí smlouvou a souhlasem s arbitráží obecně, kdy obsah začíná převládat nad formou.

Souhlas s arbitráží lze vyjádřit výslovně anebo implicitně. “Ve většině vyspělých právních systémů, se subjekt může stát stranou smlouvy, včetně smlouvy rozhodčí, implicitně, typicky svým jednáním či prohlášeními, stejně jako výslovným souhlasem, či formálním plněním na základě rozhodčí smlouvy.”¹⁴⁷ S ohledem na nutnost prokázání implicitního souhlasu s rozhodčí smlouvou subjektem odlišným od signatáře rozhodčí smlouvy, jenž s ní vyslovil souhlas výslovně, se v rámci rozhodovací praxe vyvinulo několik právních teorií, jež usnadňují dovození udělení implicitního souhlasu s arbitráží. Mezi dané teorie patří teorie implicitního souhlasu, Estoppel, dobrá víra či skupina společností (group of companies).

I když jsou teorie implicitního souhlasu známy desetiletí¹⁴⁸, jejich význam roste především v rámci posledních let s ohledem na odraz ekonomické reality a novot v rámci mezinárodní obchodní arbitráže¹⁴⁹, kdy jedním z hlavních hybatelů změny byly právě teorie stavějící na implicitním souhlasu, jenž umožnili účast subjektům odlišným od signatářů rozhodčí smlouvy a umožnili přerod výchozí teoretické koncepce mezinárodní obchodní arbitráže z čistě smluvní na smíšenou. Tím došlo k upevnění jejich pozice v rámci aplikační praxe i v rámci uznání a výkonu rozhodčího nálezu národními soudy.

4.2.1. Teorie implicitního souhlasu

¹⁴⁷ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s.1150.

¹⁴⁸ Příkladem např. ICC Arbitration Case No. 4131 of 1982. - Dow Chemicals case.

¹⁴⁹ Viz vliv ekonomické reality na odoby mezinárodní obchodní arbitráže, kapitola 2.

Implicitní souhlas je tedy jak způsobem vyjádření souhlasu s arbitráží, tak také jednou z teoretických koncepcí, umožňujících prokázání udělení souhlasu s arbitráží v případě odlišném od udělení souhlasu výslovného. Ve stejné situaci se někdy hovoří o “předpokladu souhlasu s rozhodčí smlouvou založeného faktickou činností daného subjektu”¹⁵⁰, namísto označení teorie implicitního souhlasu.

V rámci aplikace teorie implicitního souhlasu je třeba obezřetnosti, jelikož určité prvky umožňující její snadnou aplikaci na široký počet případů slouží jako podklad pro odmítnutí uznání či výkonu rozhodčího nálezu národními soudy, které argumentují přílišnou obecností či příliš extenzivním výkladem obecných mezinárodních pramenů práva. Díky obecnosti a široké míře uplatnění je teorie implicitního souhlasu někdy označována za “záchrannou síť, jež umožňuje účast subjektům, na které nelze aplikovat jiné teorie umožňující účast třetích stran v mezinárodní obchodní arbitráži.”¹⁵¹

Unikem teorie implicitního souhlasu je “nekonvenční” přístup k formálním požadavkům a podmínkám, jako je to mu u mnohých teorií smluvního práva, což umožňuje její širší aplikaci. Implicitní souhlas umožňuje účast stran rozhodčí smlouvy v mezinárodní obchodní arbitráži, kdy: “nesignatář rozhodčí smlouvy souhlasí s arbitráží nehledě na skutečnost opominutí podpisu rozhodčí smlouvy.”¹⁵² Tento závěr je rovněž podpořen většinou vyspělých právních systémů, v nichž je možné stát se stranou smlouvy, včetně rozhodčí doložky, na základě implicitního souhlasu. V těchto případech se souhlas s rozhodčí smlouvou presumuje na základě aktivní role strany smlouvy při jejím sjednání, uzavření či v rámci jejího faktického plnění.¹⁵³ Smlouvou je myšlena smlouva hlavní, která obsahuje rozhodčí doložku či samostatná rozhodčí smlouva.

V rámci aplikace teorie implicitního souhlasu by měl být kladen patřičný důraz při rozlišení úmyslu být vázán rozhodčí smlouvou a povědomím nesignatáře rozhodčí smlouvy o její existenci a obsahu. Jednání subjektu před uzavřením smlouvy, nebo částečné plnění smluvních povinností nemůže vést samo o sobě k závěru o úmyslu být

¹⁵⁰ Přidána dikce. VOSER, N. op. cit. sub. 1, “Assumption of consent to arbitrate based on conduct”

¹⁵¹ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 128.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1150

vázán rozhodčí smlouvou. V mnohých případech je tomu právě naopak a absencí podpisu dává subjekt jasně najevo, i když částečně plní některé úkony jako jakási quasi strana smlouvy hlavní, výslovný nesouhlas být vázán rozhodčí smlouvou.¹⁵⁴ Ke zmatečnosti dovození implicitního souhlasu přispívá skutečnost přítomnosti smlouvy rozhodčí ve smlouvě hlavní ve formě rozhodčí doložky. Daný subjekt se může jevit stranou smlouvy hlavní díky aplikaci teorie implicitního souhlasu, z čehož ovšem není per se možné dovodit vázanost daného subjektu rozhodčí smlouvou obsaženou v rámci smlouvy hlavní. Je tomu tak z důvodu principu separability¹⁵⁵ rozhodčí smlouvy a smlouvy hlavní, kdy, ačkoli je smlouva rozhodčí obsažena ve smlouvě hlavní, jedná se o dva oddělené kontrakty. Z toho důvodu je nezbytné dovodit implicitní souhlas s rozhodčí smlouvou a ne jen se smlouvou hlavní. V případě dovození souhlasu se smlouvou hlavní za současného výslovného odmítnutí smlouvy rozhodčí nelze umožnit (nařídít) účast subjektu v řízení z důvodu nesouhlasu s arbitráží.¹⁵⁶

Teorie implicitního souhlasu splňuje základní principy “nadrárodního” smluvního práva a tím pádem přesahuje národní hranice jednotlivých států. Fakticky o teorii implicitního souhlasu můžeme hovořit jako o opravdovém principu nadnárodního práva hmotného.¹⁵⁷ Tato teorie staví na samotných obecných zásadách mezinárodního obchodního práva, jež jsou podkladem k aplikaci teorie implicitního souhlasu v široké paletě případů. Nicméně její nejednoznačnost a přílišná interpretační volnost vedla k zavádění dalších teorií, umožňujících účast třetích stran v mezinárodní rozhodčí arbitráží na základě udělení implicitního souhlasu s arbitráží. Hlavním kritériem těchto teorií je i nadále nezbytnost existence implicitního souhlasu za současného splnění dalších podmínek.¹⁵⁸

4.2.2. Estoppel

Stejně jako u teorie Implicitního souhlasu i v případě teorie Estoppelu lze hovořit o jejím univerzálním či nadnárodním charakteru. Možnost reálné aplikace teorie Estoppelu je ovšem užší, nežli je tomu u teorie implicitního souhlasu, a přiklání se k

¹⁵⁴ ICC case No. 5721, 117 J.D.I. Clunet.

¹⁵⁵ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s 1152.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ BREKOULAKIS, S. op. cit sub. 1, s. 129.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 130.

ní především rozhodci, kteří mají blízko k právnímu systému common law. V rámci civilně-právní kultury se najde málokdo znalý teorie Estoppelu, nicméně obdobná pravidla jsou známa a užívána v rámci civilně právní teorie dobré víry.¹⁵⁹

Estoppel je běžně užívanou právní konstrukcí v zemích pařících do právního systému common law. Je užíván v případech, v nichž třetí strana smlouvy popírá své postavení strany a snaží se “vyvléci” z povinností plynoucích ze smluvního vztahu. Při posuzování právního postavení “strany” se bere ohled především na zásady dobré víry a ekvity, jež zamezují třetí straně jednat v rozporu s jejím předchozím jednáním. V rámci mezinárodní obchodní arbitráže je užívána teorie arbitrážního Estoppelu, jenž byl vyvinut a aplikován především na území Spojených států amerických. V důsledku užití výše zmíněné teorie třetí strana smlouvy nemůže popřít vyjádření souhlasu s arbitráží i přes chybějící výslovný souhlas s arbitráží. Daná strana je tak vázána rozhodčí smlouvou, pakliže čerpala výhody plynoucí z předmětné smlouvy hlavní.¹⁶⁰

Praxe vypadá následovně: osoba A poskytne zboží osobě B v rámci mezinárodního obchodu, kdy osobou může být způsobilá právnická či fyzická osoba a stát v soukromoprávních záležitostech. Osoba B předmětné zboží přijme a následně zaplatí kupní cenu, aniž by ji A odmítlo. Za situace kdy předmětné zboží trpí vadami, jež vyvstaly na povrch po nějaké době od koupě, B žádá nápravu po A. Osoba A ovšem odmítá jakoukoli součinnost s tvrzením, že nikdy nebyla stranou smlouvy o koupi zboží. B zažaluje A, kdy na základě uplatnění teorie Estoppelu osoba A fakticky plnila a navíc přijala protiplnění (peněžní odměnu). Tím pádem A nemůže namítat, že není stranou smlouvy a vyhnout se právní následků z ní plynoucích. Jakmile fyzická či právnická osoba čerpala výhody plynoucí ze smlouvy v rámci mezinárodního obchodu, nemůže následně “utéct” břemenu nesení povinností spjatých s předmětnou smlouvou, což zahrnuje i podřízení se arbitráží v rámci řešení sporu z ní plynoucích.¹⁶¹ Z výše uvedeného příkladu plyne možnost dovození implicitního souhlasu s arbitráží na základě udělení implicitního souhlasu se smlouvou hlavní, na základě jednání třetí

¹⁵⁹ BORN, Gary. op. cit. sub. 1 , s. 1194.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tepper Raality Co v Mosaic Tile Co.

strany v souladu se smlouvou hlavní, kdy takovéto jednání odhaluje pravé záměry stran.¹⁶²

Argumentem sloužícím k aplikaci arbitrážního Estopelu, také mimo státy common law, je požadavek spravedlivého rozhodčího řízení, které je v souladu s vývojem ekonomické reality a smíšeným pojetím mezinárodní obchodní arbitráže. V rámci aplikační praxe mezinárodní obchodní arbitráže jsou užívány dva typy arbitrážního Estoppelu. Equitable Estoppel (spravedlivý Estoppel) a Intertwined Estoppel (propletený Estoppel), které jsou užívány v rozdílných situacích a za rozdílných podmínek. Oba nicméně spějí ke stejnému výsledku, kterým je zamezení třetím stranám smlouvy vyhnout se právním následkům svého jednání. Prvním typem je Equitable Estoppel, jenž je založen na předpokladu spravedlivosti. K aplikaci Equitable Estoppelu dojde po splnění podmínky akceptace podstatné a přímé výhody plynoucí se smlouvy hlavní, na kterou se vztahuje rozhodčí smlouva. Akceptací výhod plynoucích ze smlouvy hlavní (potažmo smlouvy rozhodčí) se třetí strana zavazuje zároveň k plnění právních povinností vyplývajících z daného smluvního závazku za stejných podmínek, jako při udělení výslovného souhlasu s arbitráží. Druhým typem je Intertwined Estoppel, pro jehož aplikaci je nutné současně splnit dvě podmínky. Prvou je podmínka souvztažnosti mezi sporem a smlouvou hlavní, jež obsahuje rozhodčí smlouvu. Druhou pak nezbytnost smluvního, nebo korporátního spojení mezi stranou rozhodčí smlouvy, jež udělila souhlas s arbitráží implicitně a stranou, jež udělila souhlas s arbitráží výslovně. Příkladem spojení může být příslušnost ke stejné obchodní korporaci nebo předchozí smluvní závazky, jež dokazují úzký smluvní vztah mezi stranami smlouvy, ať již udělily souhlas s arbitráží výslovně či implicitně.¹⁶³

4.2.3 Skupina společností

Teorie skupiny společností (group of companies) je významný, ale kontroverzní¹⁶⁴ nástroj umožňující dovodit udělení implicitního souhlasu s arbitráží třetí stranou

¹⁶² William W. Park, 'Non-Signatories and International Contracts: An Arbitrator's Dilemma' in Lawrence W. Neuman and Richard D. Hill (eds), *The Leading Arbitrators' Guide to International Arbitration* (2nd edn, JurisNet, 2008) para 1.15

¹⁶³ MAXSON, J. *Binding Non-signatories to Arbitration Agreement - The issue of Consent in International commercial Arbitration*. University of Goteborg, Mater thesis. 2013, s. 11.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 5.

rozhodčí smlouvy. Kontroverze je spatřována v absenci výslovného souhlasu s arbitráží, jenž je nejčastěji vyjádřen podpisem rozhodčí smlouvy a dále pak prolomením jedné z nejvýznamnějších zásad obchodního práva, tj. s omezenou odpovědností právnických osob. V důsledku procesu globalizace se některé právnické osoby staly rozsáhlými entitami se složitou organizační strukturou a faktickým vlivem na jiné právnické či fyzické osoby, ať již s či bez zdánlivého právního důvodu. V případech zneužití principu omezené odpovědnosti právnických osob se teorie skupiny společností jeví jako reakce na chybějící právní úpravu dané problematiky umožňující rozhodnout v krajních případech dle zásad spravedlnosti.¹⁶⁵

“Tam, kde je obchodní společnost součástí rozsáhlé korporace, podléhá kontrole/dohledu či sama kontroluje/dohlíží nad dceřinou společností, která plnila dle smlouvy a je zapojena do vyjednávání či plnění závazků plynoucí ze smlouvy, se může takováto společnost za určitých podmínek odvolávat či být podrobena rozhodčí smlouvě obsažené ve smlouvě hlavní, nehledě na fakt, že neplnila dle smlouvy samotné.”¹⁶⁶

Někteří autoři tvrdí, že doktrína skupiny společností byla vyvinuta a následně aplikována striktně v oblasti mezinárodní obchodní arbitráže.¹⁶⁷ To není úplně přesné, přístup, kdy určité mezinárodní korporace bylo možné považovat za jeden celek spíše nežli soubor nezávislých a oddělených společností, byl právu znám již od 30. let dvacátého století.¹⁶⁸ “Náhled na mezinárodní obchodní korporaci jako celek byl nejprve vyvinut v oblasti zdanění obchodních korporací na začátku dvacátého století, kdy i v dnešní době se v mnoha zemích pohlíží na mezinárodní korporace stále jako na jeden celek pro daňové a účetní účely.”¹⁶⁹ Přesto lze uvést, že své pojmenování a specifický

¹⁶⁵ Thesis p. 6.

¹⁶⁶ BORN, Gary. (Second edition) op. cit. sub. , s. 1445 volný překlad .”where a company is part of a corporate group, is subject to the control of (or controls) a corporate affiliate that has executed a contract and is involved in the negotiation or performance of that contract, then that company may in some circumstances invoke or be subjected to an arbitration clause contained in that contract, notwithstanding the fact that it has not executed the contract itself.”

¹⁶⁷ Tamtéž. volný překlad. “Unlike other bases for binding a nonsignatory to an arbitration agreement (such as agency, alter ego, estoppel, third party beneficiary, or assignment), the group of companies doctrine was developed specifically in the arbitration context and is not typically invoked outside that context.”

¹⁶⁸ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 149.

¹⁶⁹ Tamtéž.

způsob užití tato doktrína získala v druhé polovině dvacátého století, především s ohledem na arbitráž se společností Dow Chemicals.¹⁷⁰

4.2.3.1. Dow Chemical vs. Isover-Saint-Gobain

Za základ doktríny Skupiny společností lze považovat mezinárodní obchodní arbitráž mezi Dow Chemicals a Isover-Saint-Gobain. Dvě dceřiné společnosti Dow Chemicals Group uzavřely dvě oddělené smlouvy o distribuci (distribution agreements) s Boussois-Isolations Company group, jejíž práva a povinnosti vyplývající z předmětných smluv byly převedeny na Isover-Saint-Gobain.¹⁷¹ V následném sporu, který vyvstal Dow Chemical USA a Dow Chemical France zahájily rozhodčí řízení proti Isover-Saint-Gobain na základě rozhodčí smlouvy dle pravidel ICC obsažených ve smlouvách o distribuci mezi Dow AG, Dow Europe a Isover-Saint-Gobain Group.

Strana, která se bránila přibrání do řízení, Isover Saint Gobain (respondent), tedy již souhlasila s rozhodčí smlouvou, obsaženou ve smlouvě hlavní mezi ní a Dow AG a Dow Europe. Otázkou zůstalo, zda je Isover-Saint-Gobain vázán rozhodčí smlouvou v situaci, kdy se rozhodčího řízení dovolává osoba, která není signatářem rozhodčí smlouvy. Logicky tedy následovala námitka respondentů odvolávající se na nedostatek jurisdikce rozhodčího tribunálu v důsledku neexistence souhlasu s arbitráží mezi stranami sporu a dále pak nepřipustností nároků vznesených Dow AG a Dow Europe.¹⁷²

Rozhodčí tribunál v rámci posouzení arbitrability sporu v rámci mezinárodní obchodní arbitráže odmítl oba výše zmíněné argumenty vznesené respondentem a následně deklaroval svou jurisdikci v předmětném sporu. Rozhodčí tribunál argumentoval možností oddělit rozhodčí doložku od smlouvy hlavní a nahlížet na ni nezávisle na této smlouvě, především s ohledem na ustanovení o rozhodném právu.¹⁷³ Z tohoto důvodu bylo možné deklarovat jurisdikci nad stranou, jež nevyslovila přímo souhlas s arbitráží, nicméně bylo možné dovodit vyslovení implicitního souhlasu s arbitráží, na základě faktických úkonů jednotlivých subjektů za aplikace “základních

¹⁷⁰ ICC Arbitration Case No. 4131 of 1982. - Dow Chemicals case.

¹⁷¹ BREKOULAKIS, S. op. cit. sub. 1, s. 150.

¹⁷² ICC Arbitration Case No. 4131 of 1982. - Dow Chemicals case.

¹⁷³ MAKARIUS, V. op.cit. sub. 4, s. 21.

zásad mezinárodního obchodu.”¹⁷⁴ Rozhodujícím kritériem byla příslušnosti jednotlivých subjektů k jednomu ekonomickému celku a současně významná role při sjednávání, uzavření a plnění distribučních smluv za dovození společného záměru všech zúčastněných stran (tedy i strany třetí) být vázán rozhodčí doložkou.

4.2.3.2. Současný vývoj v rámci teorie skupiny společností

Případ Dow Chemicals hrál zásadní roli při utváření a následné aplikaci teorie skupiny společností, kdy jej lze označit za “precedent”, z nějž se následně vycházelo v rozhodovací praxi mezinárodní obchodní arbitráže. Nicméně případ samotný je starý více jak tři desetiletí a za tu dobu se událo mnoho změn jak na poli mezinárodního obchodu, tak i mezinárodní obchodní arbitráže.

V rámci vlivu ekonomické reality lze sledovat jistý posun ve vnímání teorie skupiny společností. Dle rozhodnutí ICC číslo 5103 “zajištění mezinárodních obchodních vztahů vyžaduje akceptaci ekonomické reality, kdy všichni členové obchodního seskupení, by měli sdílet zodpovědnost v rámci zásady jeden za všechny a všichni za jednoho v případě, kdy přímo či nepřímo profitovaly z daného smluvního vztahu.”¹⁷⁵

Dle výše zmíněného rozhodnutí došlo k prolomení zásady oddělených právních osobností jednotlivých právnických osob patřících do určitého obchodního uskupení a vnesení myšlenky “kolektivní” odpovědnosti za předpokladu propojení daných právnických (fyzických) osob a jejich přímém či nepřímém profitu z předmětné smlouvy. Za nepřímý profit považovat například ustavení dceřiné společnosti v rámci mezinárodního obchodu z důvodu vyčlenění určité činnosti či z důvodu diverzifikace rizika a “vyhnutí” se národním soudům s ohledem na odlišné sídlo mateřské společnosti.

¹⁷⁴ RODOŠOVSKÝ, P. ROZHODNÉ PRÁVO V ZÁVAZKOVÝCH VZTAZÍCH Z MEZINÁRODNÍHO OBCHODU - LEX MERCATORIA – ČÁST I. [online]. epravo.cz [online]. 2013[cit. 17. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodne-pravo-v-zavazkovych-vztazich-z-mezinarodniho-obchodu-lex-mercatoria-cast-i-22524.html>.

¹⁷⁵ MAXSON, J. Binding Non-signatories to Arbitration Agreement - The issue of Consent in International commercial Arbitration. University of Getebork, Mater thesis. 2013, s. 29. přidána dikce.

4.3. Povědomí o rozhodčí smlouvě, jako alternativa souhlasu s arbitráží

V rámci mezinárodní obchodní arbitráže, lze sledovat trendy vedoucí k prolomení právní osobnosti právnických osob, kdy dochází k “rozšíření” sjednaného soukromoprávního vztahu na třetí strany.¹⁷⁶ Mezinárodní obchodní arbitráž tak kopíruje nejnovější vývoj na poli mezinárodního obchodu a umožňuje (vynucuje) účast třetích stran v arbitráži i za předpokladu opomenutí udělení výslovného či dovození implicitního souhlasu s arbitráží, tj. umožňuje účast subjektů na základě povědomí o rozhodčí smlouvě a zásadně tak prolamuje požadavek souhlasu s arbitráží. Na rozdíl od souhlasu s arbitráží se v případě povědomí o rozhodčí smlouvě aplikuje zásada dobré víry, ekvity či spravedlnosti v rámci mezinárodního obchodu.¹⁷⁷

Nehledě na oddělenou právní osobnost právnické osoby jsou skuteční majitelé korporace (stát, fyzická osoba, právnická osoba) právně odpovědní za jednání celé korporace. Toto tvrzení je v souladu s “tvrzením autorit ze všech vyvinutých jurisdikcí, kdy strana, jež nesouhlasila se smlouvou obsahující rozhodčí doložku, jí přesto může být vázána, když je daná strana “alteregem” osoby, jež plnila, či byla jinak stranou smlouvy.”¹⁷⁸ Subjekt, který vyslovil souhlas s arbitráží, zaniká, nehledě na úmysl stran rozhodčí smlouvy, a vlastník (ovládající osoba) přebírá jeho postavení včetně obligací plynoucích z rozhodčí smlouvy.

V souvislosti dovozením povědomí o rozhodčí smlouvě a následném prolomení právní osobnosti právnické osoby se v praxi hovoří o teorii alterega, zdvihnutí korporátního závoje (piercing of corporate veil) a prolomení právní osobnosti (disregard of corporate personality). V zásadě se jedná o jednu a tutéž teorii, sloužící k dovození povědomí o rozhodčí smlouvě.

4.3.1. Teorie sloužící k prolomení právní osobnosti PO

Definice teorie prolomení právní osobnosti i její názvy se liší dle výkladu jednotlivých autorů i v rámci různých právních řádů. Základem teorie je dominance (právní či

¹⁷⁶ MAKARIUS, V. op.cit. sub. 4, s. 51.

¹⁷⁷ BISHOP, R a Belinda MACMAHON. op cit. sub. , s.work of William W. Park.

¹⁷⁸ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1153-1154.

faktická) jednoho subjektu nad druhým, dalo by se tedy hovořit o ovládajících a ovládaných osobách. Ovládající osoba (stát, FO, PO) je schopna ovládat či řídit jednání osoby ovládané a zároveň užívá dané kontroly k prosazení vlastních zájmů na úkor osoby ovládané. Zároveň je nezbytné prokázat soustavné ovládání (on day by day basis) ovládané osoby a/nebo zneužití ovládané osoby v rámci podvodu, bezpráví či nespravedlivosti na ovládané osobě nebo v souvislosti s obcházením (vyhýbáním se) zákonů či jiných právních předpisů.¹⁷⁹ V takové chvíli je namístě prolomit zásadu oddělených právních osobností a jednat s nimi jako s jedinou entitou.

Hlavními principy, sloužícími k prolomení právní osobnosti jsou zásady ekvity, spravedlnosti a dobré víry na rozdíl od předešlých teorií, které stavěly zásadně na principu implicitního souhlasu. Rozhodné právo sloužící k prolomení právní osobnosti zároveň vychází z nadnárodních právních principů či obecných právních principů jednotlivých právních řádů, spíše nežli z konkrétních norem jednotlivých právních řádů.¹⁸⁰ Pokud podvodné jednání zanechá ovládanou osobu ve formě “prázdné schránky”, arbitr může oprávněně přikročit k prolomení právní osobnosti a určit ovládající osobu povinnou účastnit se arbitráže nehledě na původní úmysl stran rozhodčí smlouvy. Z právního hlediska tak korporace přestává existovat a zanechá ovládající osobu nést následky arbitráže.¹⁸¹

I když je teorie prolomení právní osobnosti obecně uznávána vyspělými právními řády¹⁸², je nesnadné danou teorii aplikovat na konkrétní případ, především s ohledem na složitost dokazování. V rámci rozhodovací činnosti arbitrů je klíčové vzít v potaz jak *lex arbitri*, tak i možné místo uznání či výkonu rozhodčího nálezu. Z toho důvodu jednotliví arbitři aplikují teorie prolomení právní osobnosti v souvislosti s ovládající osobou, “která vlastní (přímo či nepřímo) akcie nebo zastává pozici¹⁸³ v ovládané společnosti a dále pak v případech podvodu, zneužití práv ve smyslu podkapitalizace při zakládání ovládané osoby, u úmyslného protiprávního činu a dále pak vysávání (siphoning) kapitálu ovládané osoby.”¹⁸⁴ Situace faktického ovládání bez

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Barcelona Traction case.

¹⁸¹ BISHOP, R a Belinda MACMAHON. op cit. sub. , s.work of William W. Park.

¹⁸² BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1153-1166.

¹⁸³ Pozicí je myšlena významná pozice v rámci rozhodovací pravomoci ovládané osoby.

¹⁸⁴ BORN, Gary. op. cit. sub. 1, s. 1162-1163.

zjevné právní či jiné příčiny je v důsledku téměř nemožné prokázat a následně aplikovat.

Závěrem kapitoly, i když je souhlas s arbitráží stále klíčovým prvkem, jeho pojetí jako základního kamene arbitráže autor nesdílí. Za základní stavební prvek arbitráže autor považuje akcesorický vztah mezinárodního obchodu a mezinárodní obchodní arbitráže, díky čemuž mohl přikročit k vymezení souhlasu s arbitráží za aplikace poznatků o třetích stranách v reakci na ekonomickou realitu. Souhlas s arbitráží je dle autora vyjádřen v rozhodčí smlouvě, ať již samostatně stojící či ve formě rozhodčí doložky. Rozhodčí smlouva je převážně vyžadována v písemné formě, i když je možné za určitých okolností od požadavku písemnosti odstoupit.

Souhlas s rozhodčí smlouvou může být vyjádřen výslovně, implicitně či ve formě povědomí. Implicitní souhlas je možné dovodit díky aplikaci teorií, jako je teorie Estoppelu, Dobré víry či Implicitního souhlasu. Povědomí o rozhodčí smlouvě je dovozeno díky aplikaci teorií sloužících k prolomení právní osobnosti právnických osob, příkladem lze uvést teorii Alter ega. O subjektech, kterým je umožněna (nařízena) účast na arbitráži za aplikace výše zmíněných teorií dovozujících implicitní souhlas a povědomí o rozhodčí smlouvě, lze hovořit jako o třetích stranách v mezinárodní obchodní arbitráži.

ZÁVĚR

Již při výběru tématu diplomové práce bylo autorovi jasné, že se jedná o nelehké téma. Realita ovšem předčila očekávání, především díky omezeným pramenům v podobě odborných publikací a značné obsahové rozdílnosti publikací již existujících. Při zpracovávání desítek rozhodčích nálezů či judikátů v cizím jazyce a nejrůznějších publikací autor o sobě občas pochyboval a přemítal, zdali si neukousl příliš velké sousto při pokusu o změnu výchozích teorií mezinárodní obchodní arbitráže v rámci problematiky třetích stran.

Nakonec však autor předčil svá očekávání, kdy rozšířil tradiční smluvní pojetí mezinárodní obchodní arbitráže o vliv jednotlivých států a uplatnění norem nadnárodního charakteru. Dále pak vymezil situace, za kterých je možné ustoupit od požadavku písemnosti rozhodčí smlouvy a pozměnil zásadu souhlasu s arbitráží za aplikace teorií umožňujících prolomení právní osobnosti právnické osoby. V důsledku toho otevřel bránu mezinárodní obchodní arbitráže třetím stranám a přivedl ji do 21. století.

Novoty, které autor zavedl, byly do značné míry možné na základě odlišného pojetí základního kamene arbitráže od ostatních autorů¹⁸⁵, kdy autor spatřuje základní stavební kámen arbitráže v akcesorickém vzatu mezinárodního obchodu a mezinárodní obchodní arbitráže, jež je způsobem řešení sporů z něj plynoucích.

Přitom autorovo teoretické pojetí nemá pouze akademickou hodnotu, jako úvaha o stavu mezinárodní obchodní arbitráže ve smyslu *de lege ferenda*. Práce samotná je koncipovaná jako inspirace pro arbitry, jak lze nahlížet na problematiku třetích stran v rozhodovací praxi, a dále pak pro jednotlivé soudce národních soudů s ohledem na jejich roli v souvislosti s uznáním a výkonem rozhodčího nálezu, kdy zrušení rozhodčího nálezu či jiný zásah do sféry mezinárodní obchodní arbitráže je možný pouze jako prostředek *ultima ratio* v případech zcela zjevného excesu ze strany rozhodce či rozhodčí instituce.

¹⁸⁵ BORN, Gary. (Second edition) op. cit. sub. 1, s. 1133.

Možnost dalšího výzkumu autor spatřuje v detailní studii vlivu nového pojetí mezinárodní obchodní arbitráže a posunu ve vnímání souhlasu s rozhodčí smlouvou na uznání a výkon rozhodčího nálezů, případně v rozvinutí myšlenky na niž autor narazil v souvislosti se sídlem arbitráže. Ta se týkala možnosti konání arbitráže v mezinárodních vodách s ohledem na úplné vyloučení vlivu státu domicilu arbitráže.

SEZNAM ZKRATEK

OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
BIT	Smlouva o ochraně investic (Bilateral Investment Treaty)
ICC	Mezinárodní obchodní komora (International Chamber of Commerce)
CISG	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (United Nations Convention on Contracts for the International Sales of Goods)
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (United Nations Commission on International Trade Law)

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

UČEBNICE

- GERLOCH, A. Teorie práva. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 116. s. ISBN 978-80-7380-454-1.
- ROZEHNALOVÁ, N. Právo mezinárodního obchodu. 2. vyd. aktualizované a doplněné. Praha: ASPI, 2006, s. ISBN 80-7357-196-X.
- ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. aktualizované a doplněné vyd. Praha: ASPI, 2008, s. ISBN 978-80-7357-324-9.
- WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 143-148. s. ISBN. 978-80-7502-076-5.
- WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Část druhá: Řízení vykonávací, řízení insolvenční. 1. vydání. Praha: Leges, 2015, s. ISBN. 978-80-7502-077-2.

MONOGRAFIE

ČESKÁ

- KLEIN, B., DOLEČEK, M. Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, 25.-28 s. ISBN 978-80-7357-264-8.
- MAKARIUS, V. Rozhodčí smlouvy v mezinárodním obchodě. prevence, plánování a řízení sporu v mezinárodním obchodě. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. ISBN 978-80-7400-295-3.

- OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolter Kluwer, a.s., 2015, s. ISBN 978-80-7478-714-0.
- ROZEHNALOVÁ, N. Transnacionální právo mezinárodního obchodu. Brno: Masarikova univerzita v Brně- Právnická fakulta, 1994, ISBN 80-210-0855-5.
- ROZEHNALOVÁ, N. Řešení sporů v mezinárodním obchodním styku. Brno: Masarykova univerzita v Brně - právnická fakulta, 1993, s. ISBN 80-210-06776-5.
- ROZEHNALOVÁ, N. TÝČ, V. ZÁLESKÝ, R. Vybrané problémy mezinárodního práva soukromého v justiční praxi. 2. přepracované a doplněné vydání. Brno: DIOXER Brno, 1997, s. ISBN 80-210-1570-5.
- RŮŘIČKA, K. Mezinárodní obchodní arbitráž. Praha: PROSPEKTRUM, 1997, s. ISBN 80-7175051-4.

ZAHRANIČNÍ

- BISHOP, R a Belinda MACMAHON (ed.). Multiple party actions in international arbitration. Oxford: Oxford University Press, 2009, lxxiv, 445 s. ISBN 978-0-19-955172-9.
- BORN, Gary. International Commercial Arbitration (Second edition). Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2014, s. ISBN 9041152199.
- BORN, Gary. International Commercial Arbitration (First edition). Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2012, s. ISBN: 978-9041127594.
- BREKOULAKIS, Stavros L.. Third Parties in International Commercial Arbitration, Oxford: Oxford University Press, 2011, s. ISBN 978-0-19-957208-3.
- GOODE, Royston Miles. Transnational commercial law: international instruments and commentary. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. ISBN 0199582866.

- ICC Collection of Arbitral Awards 1996-2000.
- ICC Collection of Arbitral Awards 2001-2007.
- MCGRATH, P. Commercial fraud in civil practice. New York: Oxford University Press, 2008, p. ISBN 0199290571.
- MOSES, M. The principles and practice of international commercial arbitration. Second edition. New York: Cambridge University press, 2012. s. ISBN 978-1-107-40133-4.
- NIEUWVELD, L. B., SHANNON, V. Third-party funding in International Arbitration. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, s. ISBN 978-90-411-4079-1.
- RAPHAEL, Thomas. The anti-suit injunction. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2008, p. Oxford private international law series. ISBN 978-0-19-928732-1.
- ŠEDIVÝ, M. The relevance and impact of CME v. Czech Republic and Lauder v. Czech Republic arbitrations in International Investment Law. Groningen: University of Groningen, 2014. K nahlédnutí v archivech Univerzity of Groningen.
- TWELFTH SOKOL COLLOQUIUM. International arbitration in the 21st century: towards:Judicialization” and uniformity” New York: Transnational publishers. 1994. s.
- VOSER, N. 50 Years of the New York Convention. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 2009, s. ISBN 9789041132123.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- IURIDICUM, Encyklopedie o právu [online]. 2006 [cit. 12. 11. 2015]. Dostupné z: http://iuridictum.pecina.cz/w/Res_iudicata.
- KAPLAN, T. Mayor de Blasio's Hired Guns: Private Consultants Help Shape City Hall [online]. nytimes.com [online]. 2015 [cit. 8. 11. 2015]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2015/11/05/nyregion/mayor-de-blasios-hired-guns-private-consultants-help-shape-city-hall.html?_r=0 .
- LISSE, L. Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře ústavního soudu [online]. epravo.cz [online]. 2011 [cit. 22. 10. 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-nove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html> .
- RODOŠOVSKÝ, P. ROZHODNÉ PRÁVO V ZÁVAZKOVÝCH VZTAZÍCH Z MEZINÁRODNÍHO OBCHODU - LEX MERCATORIA – ČÁST I. [online]. epravo.cz [online]. 2013 [cit. 17. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodne-pravo-v-zavazkovych-vztazich-z-mezinarodniho-obchodu-lex-mercatoria-cast-i-22524.html>
- ŠMÍD, M. Nejde jenom o novu. [online]. 1997 [cit. 12. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/pril01/p23nejde.html>.

SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY

JUDIKATURA ÚSTAVNÍHO SOUDU

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 2. 1997, sp. zn. Odon 25/96. In: Právo a podnikání, 1997, č. 5, s. 22.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 1997, sp. zn. 1 Odon 49/96. In: Obchodní právo, 1997, č. 7 – 8, s. 53.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 174/02.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.8. 2007, sp. zn. 2169/07.

JUDIKATURA NEJVYŠŠÍHO SOUDU

- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 1051/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 353/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 95/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 217/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 1528/2005.

JUDIKATURA ROZHODČÍHO SOUDU PŘI HK A AK ČR V PRAZE

- Rsp 112/82.
- Rsp 31/73.
- Rsp 213/02.
- RSP 26/76.

ZAHRANIČNÍ JUDIKATURA

- Barcelona Traction case.
- Blumberg v. Berland 1982.
- Habas Sinai Ve Tibbi Galzar Isthisal Endusri v Someal Sal. Westlaw, 2010.
- ICC Arbitration Case No. 4131 of 1982. - Dow Chemicals case.
- ICC case No. 5721, 117 J.D.I. Clunet.
- ICC Interim Award case no 7337, 1996.
- McBro Planning and Development v Triangle Electronc Conctruction.
- Nordsee v. Reederei. Rozhodnutí ESD 102/81.
- Nisshin Shippong Co Ltd v Cleaves Co Ltd. 2003.
- Tepper Raality Co v Mosaic Tile Co.
- Yeoman Credit Ltd v Lattera 1961.